

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В.О. Боняк, В. А. Завгородній, І. А. Сердюк

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

із навчальної дисципліни «Теорія держави і права»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 – «Право»,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні
вищої освіти

Дніпро
2023

УДК 340
М 54

*Ухвалено до друку навчально-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
протокол № 2 від 18.10.2022.*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат юридичних наук, доцент **Дмитро Олександрович Бочаров** – ректор Університету митної справи та фінансів;

кандидат юридичних наук, кандидат філософських наук, доцент **Людмила Михайлівна Мудрисєвська** – завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Боняк В. О., Завгородній В. А., Сердюк І. А.

М 54 Методичні рекомендації з написання курсових робіт із навчальної дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 – «Право», які навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Дніпро : ДДУВС, 2023. 120 с.

ISBN 978-617-8035-22-8

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Теорія держави і права».

Під час виконання курсової роботи у здобувачів вищої освіти формуються навички і вміння самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, використовуючи сучасні методи наукового пізнання. У пропонованій навчально-методичній праці висвітлено усі етапи підготовки такої роботи (вибір теми, підготовка до написання роботи, викладення змісту курсової роботи та її оформлення), перевірки на наявність у ній плагіату, наведено критерії оцінювання під час рецензування та захисту. Пропонується перелік тем курсових робіт разом із рекомендованими планами та літературою для їх написання.

Методичні рекомендації розраховані на здобувачів вищої освіти спеціальності 081 – «Право», які навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

© Боняк, 2022
© Завгородній, 2022
© Сердюк, 2022
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика курсової роботи	4
2. Організація виконання та захисту курсової роботи	5
3. Структура курсової роботи	7
4. Вимоги до змісту курсової роботи	8
5. Оформлення курсової роботи	9
6. Загальні положення «Методичних рекомендацій щодо механізму перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на плагіат» (ДДУВС, 2020)	6
7. Параметри та критерії оцінювання курсових робіт	14
8. Пропонована тематика курсових робіт	16
9. Додатки	110

1. Загальна характеристика курсової роботи

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права», відповідно до Типової освітньої (професійної) програми «Право» (поліцейські), освітній ступінь бакалавр, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 – «Право», належить до нормативної частини циклу дисциплін професійної підготовки.

Процес пізнання державно-правової матерії і, власне, сам процес правничої освіти починається з вивчення теорії держави і права – фундаментальної методологічної юридичної дисципліни, що дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти базові знання про державу і право, інші явища державно-правової дійсності, а також понятійно-категоріальний апарат усієї правничої науки, що є відображенням цих феноменів.

Виконання курсової роботи з теорії держави і права є важливим етапом у процесі вивчення цього навчального курсу та обов'язковим компонентом освітнього процесу в університеті. Цей вид роботи виконується здобувачами вищої освіти з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань із теорії держави і права, одержаних ними протягом першого року навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота, як індивідуальна форма навчання, має професійно-дослідницький характер. Вона повинна відобразити теоретичні знання з дисципліни, обізнаність здобувачів вищої освіти з новітніми науковими джерелами, методичною літературою, публікаціями, виявити їхні здібності до аналізу та практичного використання набутих знань у сфері права.

Освітньо-професійною програмою передбачено такі загальні та спеціальні компетентності, а також практичні результати навчання, котрими повинні оволодіти здобувачі вищої освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права», що передбачає також підготовку і написання курсової роботи:

1) здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

2) здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;

3) повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їхньої правової природи;

4) здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне право і цивільне процесуальне право, кримінальне право і кримінальне процесуальне право;

5) знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм

матеріального і процесуального права;

6) здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;

7) здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції;

8) здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності;

9) здатність пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

10) здатність цінувати та поважати різноманітності й мультикультурності;

11) здатність самостійно здійснювати підготовку проєктів актів правозастосування;

12) здатність здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті проблеми, що потребує вирішення, і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;

13) здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

14) здатність самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;

15) здатність виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

2. Організація виконання та захисту курсової роботи

Тематика курсових робіт із навчальної дисципліни «Теорія держави і права» затверджується кафедрою теорії та історії держави та права. Особлива увага при цьому приділяється актуальності пропонованих тем і їхній відповідності робочій програмі навчальної дисципліни. Тематика щороку переглядається та доповнюється.

Тему курсової роботи здобувач вищої освіти обирає самостійно, виходячи із запропонованого переліку. При цьому має бути дотримана умова: в одній навчальній групі не може бути двічі й більше обрана одна й та сама тема.

Ці методичні рекомендації містять перелік актуальної наукової й навчальної літератури до кожної із запропонованих тем, що не виключає можливості для здобувача вищої освіти використовувати наукову літературу, не зазначену в переліку.

Під час підбору та аналізу матеріалу для написання курсової роботи слід виходити з того, що:

- кількість та якість джерел повинна забезпечити всебічне та повне розкриття змісту теми;

• матеріали для написання курсової роботи повинні відображати найважливіші теоретичні положення, передову практику діяльності державних органів, і в першу чергу правоохоронних. Обов'язковим є аналіз нормативно-правового матеріалу.

Після закінчення вивчення літератури та нормативно-правових актів здобувач вищої освіти складає план курсової роботи, взявши за основу план, наведений у методичних рекомендаціях. За необхідності до нього вносяться відповідні доповнення. Якщо план роботи відрізняється від рекомендованого, його необхідно узгодити з керівником курсової роботи.

Підготовка курсової роботи складається з таких етапів:

1. Вибір теми дослідження.
2. Підготовка до написання курсової роботи:
 - а) підбір літератури за темою;
 - б) вивчення літератури та її критичне обмірковування.
3. Викладення змісту курсової роботи.
4. Оформлення роботи.
5. Направлення та перевірка курсової роботи на плагіат.
6. Надання курсової роботи на кафедрі для перевірки та рецензування.

Здобувачі вищої освіти мають можливість комунікувати з науково-педагогічними працівниками кафедри, які згідно з розподілом обсягів навчальної роботи на навчальний рік здійснюють керівництво написанням курсової роботи здобувачами вищої освіти та після рецензуватимуть її.

Захист курсової роботи

Після перевірки та рецензування курсових робіт здобувачі вищої освіти отримують їх на кафедрі (факультеті), вивчають зауваження, за необхідності усувають недоліки або переробляють роботу та готуються до захисту у терміни, передбачені графіком навчального процесу.

Процедура захисту складається з:

- ✓ представлення роботи здобувачем вищої освіти у формі доповіді (до 5 хвилин) із викладом основних положень, висновків тощо. Доповідь має розкривати насамперед структуру роботи та зміст питань, що розглядалися. При цьому обов'язково зазначається актуальність дослідження, теоретична база, мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також стисло окреслюються висновки за темою взагалі. У виступі мають бути відображені також відповіді на основні зауваження керівника курсової роботи;
- ✓ ставлення членами комісії запитань здобувачеві вищої освіти за темою роботи та надання здобувачем вищої освіти відповідей на них;
- ✓ формулювання загальної оцінки роботи кожним із членів комісії, ухвалення рішення про загальну оцінку;
- ✓ оголошення здобувачеві вищої освіти підсумкової оцінки (балу), виставлення її у відомість і залікову книжку.

Захист курсової роботи проводиться публічно перед комісією у складі двох-трьох науково-педагогічних працівників кафедри. Комісія ознайомлюється з думкою рецензента про представлену до захисту роботу, а також безпосередньо з її змістом, якістю виконання, визначає ступінь самостійності виконання курсової роботи автором, дає оцінку роботи в цілому. У процесі захисту здобувач вищої освіти відповідає на зауваження рецензента та членів комісії. Відповіді на запитання необхідно формулювати стисло, аргументовано і переконливо.

При отриманні незадовільної оцінки з курсової роботи, передбаченої навчальним планом, здобувач за рішенням комісії виконує курсову роботу за новою темою або доопрацьовує попередню роботу.

Здобувач, який без поважної причини не виконав курсову роботу у зазначений термін або не захистив її, вважається таким, що має академічну заборгованість.

Найкращі курсові роботи можуть бути обговорені на засіданні наукового гуртка кафедри, а також рекомендовані для участі у конкурсах.

Після захисту курсові роботи зберігаються на кафедрі протягом трьох років. Після спливу вказаного терміну зазначені роботи підлягають утилізації на підставі спеціального акта, що підписується комісією у складі трьох працівників кафедри.

3. Структура курсової роботи

Курсова робота повинна бути завершеною працею – тема роботи вважається розкритою тоді, коли в ній послідовно і правильно, з використанням рекомендованої літератури, нормативних актів, інших джерел висвітлені всі питання плану.

Структура курсової роботи:

- 1) титульний аркуш (див. зразок);
- 2) зміст;
- 3) перелік умовних скорочень (за необхідності);
- 4) вступ;
- 5) основна частина роботи;
- 6) висновки;
- 7) список використаних джерел;
- 8) додатки (за необхідності).

Кожен структурний елемент роботи, а також розгляд кожного питання починається з нової сторінки.

На титульному аркуші роботи вказується назва закладу вищої освіти, назва кафедри, дисципліна, з якої виконується робота, тема роботи, прізвище та ініціали автора роботи, зазначається факультет, курс, номер навчальної групи, а також науковий ступінь, вчене звання, посада, прізвище та ініціали наукового керівника, місце та рік написання (див. зразок).

4. Вимоги до змісту курсової роботи

У вступі мають бути відображені: *актуальність* обраної теми для державно-правової науки і практики, *мета* та *завдання*, *об'єкт* і *предмет* дослідження, а також *методологія* роботи.

В основній частині роботи необхідно послідовно розкрити визначені у плані питання. Важливим є не механічне зіставлення окремих позицій чи їх безпідставна критика, а прагнення того, щоб головні ідеї були підтверджені теоретичними положеннями, фактами, прикладами з практичної діяльності.

Оскільки курсова робота є результатом самостійного вивчення здобувачами вищої освіти обраної теми, вона повинна містити в собі необхідні особисті узагальнення та висновки. Наведені факти, статистичні дані й інші матеріали мають бути достовірними, систематизованими, сприяти розкриттю змісту теми. Обов'язковою є наявність посилань у тексті роботи. При використанні цитат їх потрібно брати в лапки і обов'язково в посиланнях повністю вказувати джерело, де вони містяться.

У проміжних висновках до кожного питання автор підсумовує виконану роботу, за потреби формулює визначення досліджуваних понять, робить акцент на їхніх суттєвих ознаках, спільних і відмінних рисах явищ правової дійсності, що складають предмет порівняльного аналізу, багатоманітності прояву феноменів, що мають юридичну природу, у правовій дійсності тощо. У разі виникнення гносеологічної ситуації, що характеризується відсутністю наукових джерел, які б мали містити необхідну теоретико-правову інформацію про досліджуваний предмет, здобувач вищої освіти констатує наявність наукової проблеми, що потребує свого розв'язання.

Загальні висновки щодо роботи мають стати логічним підсумком розглянутої здобувачем вищої освіти теми і не повинні дублювати висновків із кожного питання, передбаченого планом дослідження. Сформульовані в роботі висновки і визначення понять мають вирізнятися ясністю, бути чіткими, логічно несуперечливими, системно пов'язаними з іншими положеннями теорії держави та права. Особливий наголос необхідно зробити на тих питаннях, що мають значення для правової діяльності, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зміцнення законності та правопорядку.

У кінці курсової роботи подається **список використаних джерел**. Він повинен містити бібліографічні дані з обов'язковим зазначенням прізвища та ініціалів кожного з авторів, точної і повної назви роботи, місця і року видання. Якщо, приміром, використовується стаття, опублікована в періодичному виданні, то необхідно вказати прізвище, ініціали автора та назву статті, назву та рік видання журналу чи газети, номер журналу та сторінки. У роботі мають знайти своє відображення лише фактично використані здобувачем вищої освіти джерела.

Можливі два варіанта оформлення посилань та, відповідно, списку використаних джерел: 1) посторінкові посилання на кожній сторінці та, відповідно, в кінці роботи – список використаних джерел, оформлений в

алфавітному порядку; 2) оформлення списку використаних джерел за черговістю (порядком) використання посилань у тексті – за такого способу посилання у тексті оформлюються у квадратних дужках, як-от: [1, с. 56], – де перше число означає порядковий номер у списку використаних джерел, друге – номер сторінки.

При написанні роботи слід звертати увагу на необхідність дотримання Державних стандартів бібліографічних описів та бібліографічних посилань («Приклади оформлення бібліографічного опису» та «Стандарт бібліографічних посилань» розміщені в додатку та на сайті університету: «Головна сторінка – Бібліотечний фонд – Користувачу» <http://dduvs.in.ua/biblioteka/koristuvachu/>).

5. Оформлення курсової роботи

Текст курсової роботи повинен бути викладений *грамотно, чітко і зрозуміло літературною українською мовою. Автор праці має послуговатися комп'ютерним набором тексту.*

Кожна сторінка повинна бути пронумерована. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ній цифра «1» не ставиться, другою – сторінка, що містить «Зміст», і далі згідно з порядком. Порядковий номер сторінки проставляється посередині верхнього поля.

Обсяг курсової роботи складає 25–30 сторінок машинописного (комп'ютерного) тексту.

Текст друкується на аркушах формату А4, шрифт – Times New Roman, кегль – 14, інтервал – 1,5. На сторінках залишаються поля (ліве – 30 мм, верхнє, нижнє, праве – 20 мм). Абзацний відступ дорівнює 5 знакам.

У тексті роботи слід чітко виділяти питання плану. Курсова робота повинна бути підписана автором, де вказується і дата її закінчення.

Робота повинна бути зібрана у папку або переплетена.

6. Загальні положення «Методичних рекомендацій щодо механізму перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на плагіат» (ДДУВС, 2020)

Ці рекомендації регламентують процедуру проведення перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на наявність академічного плагіату (запозичень).

Основним завданням є визначення ступеня подібності тексту курсової роботи здобувача вищої освіти до текстів документів, що містяться в базах даних та в мережі Інтернет.

Обсяг курсової роботи здобувача вищої освіти щодо проведення перевірки на академічний плагіат має складати *не більше 20 сторінок*

основного тексту (без урахування змісту курсової роботи, вступу, висновків, списку використаних джерел і додатків).

Під час підготовки файлу курсової роботи для перевірки на академічний плагіат забороняється використовувати будь-які методи «введення в оману» сервісів перевірки на академічний плагіат. При виявленні факту спроби обману під час перевірки на наявність академічного плагіату в поданих курсових роботах курсова робота не допускається до захисту і визнається такою, що потребує доопрацювання.

Перед поданням на перевірку з використанням комп'ютерної системи Unicheck.com здобувачі вищої освіти усіх форм навчання мають обов'язково самостійно перевірити свою курсову роботу та отримати за результатами перевірки висновок, котрий необхідно передати керівнику курсової роботи разом із остаточним варіантом роботи.

Самостійна перевірка здобувачем вищої освіти курсової роботи на плагіат

1. Самостійна автоматизована перевірка здобувачем вищої освіти курсової роботи на академічний плагіат проводиться з використанням програмно-технічних засобів за допомогою однієї з комп'ютерних програм, котрі, зокрема, знаходяться у відкритому доступі у мережі Інтернет (програми «Plag», «Strike-plagiarism» тощо).

2. Детальна інструкція щодо порядку самостійної перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на унікальність із використанням програмно-технічних засобів (програми «Plag» представлена за посиланням <https://www.plag.com.ua/rishennja/studenty>

3. Після проведення самостійної перевірки курсової роботи на плагіат здобувач вищої освіти обов'язково надсилає електронний варіант курсової роботи для перевірки системою Unicheck.com та додає до нього результати самостійної перевірки курсової роботи (у вигляді звіту програми перевірки на плагіат – скриншоту екрану із зазначенням результатів перевірки на академічний плагіат).

ІНСТРУКЦІЯ

щодо порядку перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на унікальність із використанням програмно-технічних засобів (програми «Plag.com.ua (<https://www.plag.com.ua/rishennja/studenty>)» та ін.)

Комп'ютерну перевірку на академічний плагіат курсових робіт здобувачі вищої освіти можуть проводити самостійно із використанням програм, що знаходяться у відкритому доступі в мережі Інтернет.

Увага! Шановні здобувачі вищої освіти! Звертайте увагу, що програми, котрі знаходяться у відкритому доступі в мережі Інтернет, мають ліміт обсягу символів у тексті, що надсилається на перевірку. Перевірка курсової

роботи за допомогою програм, що у вільному доступі, можлива лише по 8–10 сторінок (залежно від кількості символів у тексті). Будьте уважними!

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ПЕРЕВІРКИ У ПРОГРАМІ «Plag.com.ua (<https://www.plag.com.ua/rishennja/studenty>)»

Плаг – це онлайн-платформа для виявлення плагіату, захисту автентичності й оригінальності тексту. Вказана платформа сканує тексти на предмет схожості з інтернет-джерелами та опублікованими матеріалами; пропонує комплексний набір функцій, зокрема видозміну плагіату і перевірку граматики, що поліпшить якість вашої роботи.

Порядок користування програмою:

Процес починається з видобування тексту из вашого файлу, який потім реально порівнюється за допомогою передових алгоритмів порівняння схожості текстів. В результаті всі збіги між документом і документами-джерелами виділяються кольором для вашої зручності. Крім цього, обраховується відсоток схожого тексту, відомий як відсоток схожості, а також інші важливі показники. Насамкінець, формується звіт про оригінальність, який містить вичерпний перелік запозичених текстів, знайдених у вашому документі та відповідних документах-джерелах.

Другим етапом є заключна перевірка курсової роботи на плагіат із використанням комп'ютерної системи Unicheck.com.

Для подання на перевірку курсової роботи здобувач вищої освіти обов'язково повинен заповнити Google-форму за посиланням: <https://docs.google.com/forms/d/1Z2JY7BEJfaF5yFf67AwJluUQSuOMgRAgoJSuwoIgbdu/edit>.

До Google-форми здобувач вищої освіти має **прикріпити файл для перевірки курсової роботи на плагіат та файл із результатами самостійної перевірки курсової роботи на плагіат**. За підготовку файлу курсової роботи, що підлягає перевірці, відповідає автор курсової роботи. Формат файлу має бути прийнятним для перевірки на академічний плагіат (підтримуються такі формати файлів: doc, docx, pdf).

Найменування файлу курсової роботи має містити прізвище особи, яка виконала курсову роботу, та вказівку на вид роботи (наприклад: Іванов Курсова робота)

Механізм перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти на плагіат із використанням комп'ютерної системи Unicheck.com

1. Здобувачі вищої освіти в обов'язковому порядку мають подати на кафедру **декларацію про дотримання принципів академічної**

доброчесності, засвідчену власним підписом (Додаток 2).

2. Контактною особою між Дніпропетровським державним університетом внутрішніх справ (далі – ДДУВС) та компанією ТОВ «Антиплагіат», що надає послуги системи виявлення текстових збігів та цитувань, з усіх технічних питань функціонування антиплагіатної системи і координатором роботи з перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти в ДДУВС є адміністратор системи виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості (далі – Адміністратор). Обов'язки Адміністратора покладаються на завідувача відділення забезпечення якості освітньої діяльності ДДУВС.

3. Перевірку на можливу наявність у текстах курсових робіт здобувачів вищої освіти опублікованих результатів наукових досліджень (текстів) інших авторів без належного посилання на авторів здійснює Адміністратор.

4. На етапі подання до захисту курсових робіт, передбачених певною освітньо-професійною програмою, здобувачі вищої освіти мають оформити **заяву про дотримання принципів академічної доброчесності** із власним підписом та долучити її до курсової роботи разом із рецензією керівника (Додаток 2). За відмови підписання заяви курсова робота не допускається до захисту.

5. Здобувачі вищої освіти **подають курсові роботи на перевірку за один місяць до дати захисту**. Протягом 5 днів після надання курсової роботи на перевірку Адміністратор здійснює перевірку роботи на унікальність та наявність академічного плагіату. Він формує зведену таблицю, у якій вказує прізвище, ім'я, по батькові здобувачів вищої освіти, які направили на перевірку курсові роботи, назви факультету, кафедри, відсоток оригінальності тексту курсової роботи. Відповідні узагальнені таблиці надсилаються на факультети та кафедри протягом 5 днів після надання здобувачами вищої освіти курсових робіт на перевірку.

6. За умови низької оригінальності тексту здобувач вищої освіти не допускається до захисту курсової роботи, має доопрацювати її та пройти повторну перевірку на плагіат. На доопрацювання курсової роботи здобувачу вищої освіти призначається термін у **два тижні**. Через два тижні здобувач вищої освіти подає курсову роботу на перевірку керівнику на кафедрі **із зазначеними результатами власної повторної перевірки на академічний плагіат** (наприклад, у вищевказаній програмі «Plag.com.ua» та ін.).

7. **Результати перевірки унікальності курсових робіт в подальшому повинні бути проаналізовані на кафедрі з метою виявлення рівня академічного плагіату. Остаточне рішення щодо наявності у роботі плагіату приймається на засіданні кафедри.**

Оцінка рівня відповідальності та умови визнання запозичень правомірними

1. Як критерій допуску курсової роботи здобувачів вищої освіти до захисту на базі ДДУВС використовується відповідний показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманих за допомогою комп'ютерної системи Unichesk.com, зменшений на відсоток правомірних запозичень.

2. Виявлені у тексті курсової роботи запозичення вважаються правомірними, якщо вони: належним чином оформлені як цитування із дотриманням усіх нормативних вимог; є установами словосполученнями, характерними для певної сфери наукових знань.

3. На підставі критеріїв допуску курсової роботи, що визначаються за результатами перевірки роботи на наявність ознак плагіату та обсягу цитувань, що виявляються у показниках схожості тексту, котрі визначаються комп'ютерною системою Unichesk.com, приймається рішення щодо допуску здобувача вищої освіти до захисту курсової роботи.

Критерії допуску курсової роботи здобувача вищої освіти до захисту на базі ДДУВС наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Критерії допуску курсової роботи здобувача вищої освіти до захисту

Відсоток схожості (плагіату)	Рекомендації
25%	Висока оригінальність тексту курсової роботи, робота допускається до захисту.
25–40%	Достатня оригінальність тексту курсової роботи, робота може бути допущена до захисту (за результатами розгляду на засіданні кафедри).
41–60%	Середня оригінальність тексту курсової роботи, робота може бути допущена, але комісії із захисту необхідно звернути увагу на низький рівень оригінальності тексту.
60% і більше	Низька оригінальність тексту курсової роботи, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки.

Загальнодоступна електронна форма викладення матеріалів, досліджень та наукових праць не лише дає змогу багаторазово використовувати і розповсюджувати інформацію, а й полегшує процес виявлення плагіату. Так, виділяють такі основні ознаки плагіату:

- наявність у курсовій роботі професійних термінів, висновків, що виходять за рівень знань здобувача вищої освіти;
- невідповідність курсової роботи нормативним вимогам;
- бібліографія, що викликає сумніви (занадто довгий перелік використаних джерел, посилання на неофіційні Інтернет-ресурси (наприклад, «банки рефератів»)).

7. ПАРАМЕТРИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ:

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
1. Оцінювання курсової роботи під час рецензування (0–60 балів)		
1.1. Відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану; логічність та послідовність викладення матеріалу.	0–10	0 – зміст курсової роботи не відповідає темі та затвердженому плану; 5 – зміст роботи (окремих розділів, підрозділів) частково не відповідає темі та плану (є вужчим або, навпаки, ширшим, неконкретним); відсутня або порушується логічність і послідовність викладення матеріалу; 10 – зміст курсової роботи відповідає темі та затвердженому плану; матеріал викладено логічно та послідовно.
1.2. Правильність визначення мети, завдань, об'єкта і предмета курсової роботи.	0–5	0 – неправильно (або частково) визначено мету, завдання, об'єкт і предмет курсової роботи; 5 – правильно визначено мету, завдання, об'єкт і предмет курсової роботи.
1.3. Ступінь розкриття теоретико-правових аспектів проблеми, обраної для дослідження, та коректність використання понятійного апарату.	0–10	0 – теоретико-правові аспекти проблеми не розкрито; понятійний апарат не сформовано; 5 – вільне оперування існуючим понятійним апаратом, теоретико-правові аспекти проблеми розкрито частково; 10 – представлено власні підходи до формування понятійного апарату, теоретико-правові аспекти проблеми розкрито.
1.4. Наявність критичних співставлень та узагальнень різних точок зору й підходів до постановки та розв'язання проблеми.	0–10	0 – критичні співставлення та узагальнення відсутні; 5 – наведено різні точки зору та підходи до постановки і розв'язання проблеми, але вони не проаналізовані та не супроводжені коректними узагальненнями; 10 – критичні співставлення наявні, проаналізовані автором та супроводжені коректними узагальненнями з визначенням власної позиції.
1.5. Використання в роботі даних щодо практичної діяльності ОВС (статистичні дані, зразки процесуальних документів, приклади), наявність відповідних додатків.	0–10	0 – дані практичної діяльності ОВС в роботі не використані; 5 – додатки є, але вони не знайшли відображення у змістовній частині роботи; 10 – представлені додатки (статистичні дані, зразки процесуальних документів, приклади) кореспондуються зі змістом курсової роботи.
1.6. Обсяг та адекватність використання при написанні роботи навчальних, наукових, методичних видань, нормативних актів;	0–10	0 – використано матеріали лише навчальних підручників та посібників (до 15 джерел), етика посилань не дотримана; 5 – використано матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань (понад 25 джерел), етика та правильність технічного

Параметри оцінювання	Діапазон балів	Критерії оцінювання
дотримання етики посилань, правильність їх технічного оформлення.		оформлення посилань дотримана частково; 10 – використано матеріали навчальних підручників та посібників, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet (понад 35 джерел), дотримано етику посилань та правильність їх технічного оформлення.
1.7. Відповідність технічного оформлення курсової роботи встановленим вимогам (обсяг роботи; культура мови і письма, акуратність; параметри сторінки; правильність оформлення титульного аркушу; дотримання терміну подання курсової роботи на реєстрацію та рецензування).	0–5	0 – курсова робота оформлена з суттєвими порушеннями встановлених вимог; 5 – курсова робота оформлена з дотриманням встановлених вимог.
2. Оцінювання курсової роботи під час захисту (0–40 балів)		
2.1. Вміння чітко та правильно викласти мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження.	0–10	0 – здобувач вищої освіти неспроможний чітко та правильно викласти мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження; 5 – здобувач вищої освіти допускає плутанину при викладенні мети, завдання, об'єкта, предмета курсової роботи, не може чітко сформулювати основні результати дослідження; 10 – здобувач вищої освіти чітко та правильно формулює мету, завдання, об'єкт, предмет та основні результати дослідження.
2.2. Використання додатків при викладенні основних результатів дослідження	0–10	0 – матеріал, викладений у додатках, на доповіді не використано; 10 – доповідь супроводжена посиланнями на використані матеріали практики правоохоронних органів.
2.3. Повнота та обґрунтованість відповідей за темою роботи.	0–20	0 – здобувач вищої освіти неспроможний надати відповіді на поставлені запитання; 10 – здобувач вищої освіти надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені запитання; 20 – здобувач вищої освіти надає повні відповіді на поставлені запитання, обґрунтовує відповідь посиланням на навчальні видання, нормативні акти.
<p>Примітка: При поверненні курсової роботи на доопрацювання можуть застосовуватися штрафні санкції – до 20 балів, на які зменшується загальна напрацьована кількість балів. Підставами для повернення курсової роботи на доопрацювання є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Невідповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану. 2. Плагіат. <p>Термін доопрацювання науковий керівник встановлює індивідуально (не менше 7 днів).</p>		

8. Пропонована тематика курсових робіт

ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Теорія держави і права – фундаментальна юридична наука і навчальна дисципліна.
2. Методологія юридичної науки: сучасний стан і перспективи розвитку.
3. Теоретико-правові аспекти функціонування суспільства.
4. Регулювання суспільних відносин в умовах первісного суспільства.
5. Закономірності виникнення держави і права.
6. Держава і право в політичній системі суспільства.
7. Легалізація та легітимація державної влади.
8. Політико-правова ідея суверенітету та її реалізація в українському державотворенні.
9. Поняття та соціальне призначення держави.
10. Теоретичні аспекти української державності.
11. Поняття та зміст правоохоронної функції сучасної правової держави.
12. Правовий статус людини і громадянина.
13. Права і свободи людини в теорії прав людини.
14. Правоохоронна діяльність як динамічна складова правоохоронної системи суспільства.
15. Правоохоронна система суспільства.
16. Правові гарантії забезпечення прав людини.
17. Суд в інституційній системі захисту прав людини.
18. Демократія: історія і сучасність.
19. Поняття і структура форми держави.
20. Авторитарний державно-правовий режим в умовах переходу до демократії.
21. Плюралізм підходів до типології держави.
22. Держава як система державних органів: західне та східне трактування.
23. Порядок формування органів державної влади: світовий досвід.
24. Ідеальна держава в політико-правовій думці.
25. Правова держава.
26. Громадянське суспільство і правова держава.
27. Верховенство права.
28. Поділ державної влади: історія та сучасність.
29. Праворозуміння в різних школах права.
30. Поняття і сутність права.
31. Принципи права.
32. Норми права в системі соціальних норм.
33. Види норм права.

34. Структура норми права.
35. Юридичне нормотворення: поняття і процес.
36. Нормотворча діяльність в МВС України.
37. Правоутворення в різних школах права.
38. Форми права.
39. Нормативно-правовий акт: поняття і види.
40. Межі чинності нормативно-правових актів.
41. Правовий прецедент як форма буття права.
42. Систематизація законодавства та її форми.
43. Правові відносини як визначальна категорія юридичного мислення.
44. Особливості правоохоронних відносин.
45. Зміст правовідносин.
46. Юридичний факт як підстава розвитку правовідносин.
47. Система права у співвідношенні з правовою системою та системою законодавства.
48. Реалізація норм права.
49. Застосування норм права як багатоаспектне явище правової дійсності.
50. Правозастосовний процес: поняття та його стадії.
51. Акт застосування норм права як результат правозастосовної діяльності.
52. Прогалини у законі, законодавстві та позитивному праві як негативні явища правової дійсності.
53. Практика Європейського Суду з прав людини як джерело національного права.
54. Законність і правопорядок.
55. Юридичні колізії та прогалини в законодавстві.
56. Тлумачення норм права: поняття та його процес.
57. Види тлумачення норм права.
58. Акт тлумачення норм права як результат правоінтерпретаційної діяльності.
59. Правомірна поведінка як різновид правової поведінки.
60. Правопорушення.
61. Юридична відповідальність.
62. Правосвідомість: поняття і сутність.
63. Правове виховання.
64. Деформація правосвідомості та способи її подолання.
65. Правова система: поняття і види.
66. Романо-германська правова сім'я.
67. Англо-американська правова сім'я.
68. Сім'я мусульманського права.
69. Сім'я традиційного права.
70. Теоретико-правові аспекти євроінтеграційних процесів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ПЛАНИ ТА ЛІТЕРАТУРА (ДОДАТКОВА) ДЛЯ НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

Тема 1. Теорія держави і права – фундаментальна юридична наука і навчальна дисципліна

Вступ

1. Юридична наука: поняття, структура.
 2. Теорія держави і права як наука, її об'єкт, предмет і функції.
 3. Теорія держави і права як навчальна дисципліна.
- Висновок.

Література

1. Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б., Завальний А. М., Заяць Н. В. та ін. Теорія держави та права : навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Білозьоров Є. В., Гіда Є. О., Завальний А. М. та ін. Актуальні проблеми теорії держави та права : навч. посібник ; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2010. 260 с.
3. Гусарєв С., Колодій А. Фундаменталізація теорії держави і права. *Право України*. 2009. № 4. С. 194–196.
4. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте. 2016. 392 с.
5. Каткова Т. Г. Теорія держави і права: навч. посібник у визначеннях і таблицях. 2-е вид., доп. Харків : Право, 2020. 96 с.
6. Кельман М. Аналіз традиційності і новацій у розвитку теорії держави і права. *Право України*. 2006. № 9. С. 38–42.
7. Кучук А. М. Теорія держави і права: сучасний стан і перспективи розвитку. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 3–6.
8. Марчук В. М., Ніколаєва Л. В., Гуржій Т. О. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за заг. ред. Л. В. Ніколаєвої, Т. О. Гуржія. Київ, 2019. 424 с.
9. Меліхова О. Ю. Поняття, ознаки та функції юридичної науки як об'єкта організаційно-правового механізму управління: теоретико-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 127–130.
10. Оборотов Ю. М., Завальнюк В. В., Дудченко В. В. та ін. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія ; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2012. 492 с.
11. Очколяс Д. Природа та структура теоретичної юридичної науки. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1. С. 193–199.
12. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2015. 368 с.
13. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2013. 976 с.

14. Семеніхін І. В. Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз. Харків : Юрайт, 2012. 88 с.

15. Сердюк І. А. Визначення предмету теорії держави і права: доктринальні підходи та правове закріплення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 3(67). С. 40–52.

16. Теорія держави і права: підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

17. Тімочко О. Ю. Про предмет і об'єкт теорії держави та права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2007. Вип. 2. С. 64–70.

18. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навч. посібник. Львів, 2020. 268 с.

19. Цвік М. Основні напрямки наукових досліджень в галузі теорії та історії держави і права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2003. № 2 3(33–34). С. 25–37.

20. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

Тема 2. Методологія юридичної науки: сучасний стан і перспективи розвитку

Вступ

1. Юриспруденція як наука.
2. Поняття та зміст методології юридичної науки.
3. Методи наукового пізнання сутності держави і права.

Висновок

Література

1. Білозоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б., Завальний А. М., Заяць Н. В. та ін. Теорія держави та права: навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

2. Загальна теорія права: підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте. 2016. 392 с.

3. Кельман М. Методологія правознавства як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія юридична. 2017. № 876. С. 61–67.

4. Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 492 с.

5. Кучук А. М. Аксіологічний підхід до дослідження правових явищ. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 116–120.

6. Кучук А. М. Методологія правознавства як фактор ефективного державотворення. *Право і суспільство*. 2010. № 6. С. 33–36.

7. Кучук А. М. Сучасна парадигма методології правознавства. *Науковий*

вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2007. № 4. С. 46–52.

8. Лукашевич В. Г., Солов'євич І. В. Методологія правових досліджень: багаторівневість поняття. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України.* 1996. № 2. С. 24–28.

9. Максимов С. І., Рабінович М. П., Тодика Ю. М., Данишин І. М. Проблеми методології сучасного правознавства. *Вісник Національної академії правових наук України.* 1997. Вип. 1. С. 146–150.

10. Міхаліна Т. В., Гоцуляк Ю. В. Криза методології сучасних юридичних досліджень. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право.* 2021. Вип. 65. С. 26–30.

11. Наливайко Л. Р., Коршун А. О. Методологія пізнання принципу гласності і відкритості діяльності органів судової влади. *Visegrad Journal on Human Rights.* 2022. № 2. С. 81–86.

12. Оржинська Е. І. Стан сучасної класифікації методів науки. *Право і суспільство.* 2018. № 2. Ч. 3. С. 19–22.

13. Панов М. І. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. *Право України.* 2014. № 1. С. 50–60.

14. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

15. Селиванов В. До проблеми методологічного забезпечення теоретичного аналізу державотворення і правотворення в Україні. *Право України.* 2006. № 4. С. 21–28.

16. Семеніхін І. В. Правова доктрина : загальнотеоретичний аналіз. Харків : Юрайт, 2012. 88 с.

17. Сердюк І. А. Інтерпретація поняття методологічний підхід у сучасній правничій науці. *Eurasian Academic Research Journal.* 2018. № 4. С. 18–24.

18. Сибірняк Р. І. Сучасні підходи до проведення наукових досліджень у юриспруденції. *Право. ua.* 2021. № 3. С. 28–34.

19. Теорія держави і права: підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

20. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

21. Циппеліус Р. Юридична методологія / Корнута Р. (пер., адапт., прикл. з права України і список термінів). Київ : Реферат, 2004. 176 с.

Тема 3. Теоретико-правові аспекти функціонування суспільства

Вступ

1. Суспільство як система.

2. Первісне суспільство: економічна основа, організація влади та норми поведінки.

3. Громадянське суспільство як найбільш досконала форма організації людей в сучасних умовах.

Висновок.

Література

1. Безродна В. І. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні у контексті модернізації. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2002. Вип. 17. С 481–485.

2. Буян І. Первісне суспільство – першопроходець у формуванні джерел, умов, чинників задоволення людської нужденності. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 53–65.

3. Дубас Н. Я. Поняття громадянського суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. № 4. С. 13–20.

4. Завальнюк В. В. Архаїчне право як категорія юридичної антропології *Актуальні проблеми держави і права*. URL: <http://www.apdp.in.ua/v61/39.pdf/>

5. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте. 2016. 392 с.

6. Заєць А. П. Первісне суспільство і право. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. Т. 2. С. 13–19.

7. Калюжний Р. А. Юридична природа і сутність громадянського суспільства. *Сучасне право в епоху соціальних змін : матеріали XI Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Київ, 26 лют. 2021 р.). Т. 1. Тернопіль : Вектор, 2021. С. 76–78.

8. Кучук А. М. Модуси громадянського суспільства і правової держави: Україна та Європа. *Право і суспільство*. 2011. № 3. С. 20–23.

9. Луман Н. Л. Общество как социальная система / пер. с нем. А. Антоновский. Москва : Издательство «Логос». 2004. 232 с.

10. Магновський І. Демократична, соціальна, правова держава і громадянське суспільство: єдність та обумовленість. *Право України*. 2005. № 7. С. 25–30.

11. Пасько Я. І. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння. Київ : ПАРАПАН, 2008. 272 с.

12. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

13. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «громадянське суспільство». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3(71). С. 40–52.

14. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-е вид. Харків : Алерта. 2017. 528 с.

15. Спиця Н. В. Суспільство як самоорганізуюча система: методологія синергетичної парадигми. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2007. Вип. 30. С. 82–92.

16. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.

справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

17. Томаш Л. В. Громадянське суспільство як система забезпечення життєдіяльності політичної, економічної, соціальної та духовної сфер. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 366–371.

18. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

19. Цимбалюк В. І., Гришко В. І., Міщук І. В. та ін. Формування та становлення громадянського суспільства в Україні : монографія. Одеса : Купрієнко С.В., 2019. 158 с.

Тема 4. Регулювання суспільних відносин в умовах первісного суспільства

Вступ

1. Соціальні норми первісного суспільства.
2. Мононорми: вимисел чи реальність?
3. Співвідношення норм права та норм поведінки у первісному суспільстві.

Висновок.

Література

1. Бачинін В. А., Панов М. І. Філософія права. Київ : Ін Юре, 2002. 472 с.

2. Васянович О. А. Правовий звичай як форма права у сучасних правових системах. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2010. 187 с.

3. Ганьба О. Б. Поняття, ознаки та особливості суб'єктів архаїчних правовідносин первісного родового суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 253–257.

4. Завальнюк В. В. Архаїчне право як категорія юридичної антропології. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 293–298. URL : <http://www.apdp.in.ua/v61/39.pdf>.

5. Заєць А. П. Первісне суспільство і право. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2018. Т. 2. С. 13–19.

6. Лобода Ю. П. Феномен права та традиція праворозуміння. URL. <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13447/09-Loboda.pdf?sequence=1>

7. Лисюк І. В. Деякі питання виникнення соціальних норм. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 3. С. 65–69.

8. Махонько А. В. Соціальні норми: сутнісні характеристики. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 46. С. 35–40.

9. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-е вид. Харків : Алерта. 2017. 528 с.

10. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

11. Теорія держави і права. Академічний курс ; за ред. : О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

12. Шевчук А. В. Охорона первісної моралі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 1. Т. 1. С. 43–48.

Тема 5. Закономірності виникнення держави і права

Вступ.

1. Характеристика теорій походження держави.
2. Характеристика теорій походження права.
3. Форми виникнення держави та шляхи формування права у різних народів світу.

Висновок.

Література

1. Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б., Завальний А. М., Заяць Н. В. та ін. Теорія держави та права: навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

2. Божко В. М. Аналіз теорій походження держави. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2007. № 9. С. 12–19.

3. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права : підруч. Київ : Кондор, 2005. 609 с.

4. Кравчук М. В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти) : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль : Екон. думка, 2016. 420 с.

5. Лебедєва О. В. Психологічна теорія походження держави. *Молодий вчений*. 2015. № 8(2). С. 98–100.

6. Орлова О. О. Теорії походження держави: поняття, різні підходи, представники. *Держава і право: історія, теорія, практика : наук. та метод. щорічник кафедри теорії та історії держави і права*. Дніпро : Юрид. акад. МВС, 2003. Вип. 1. С. 145–152.

7. Переш І. Є., Фрідманський Р. М., Когут М. Г. Соціологічні теорії походження права. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. № 1. URL : https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/41769/1/conf_UzhNU_law_ukr_april_2022%20%281%29.pdf.

8. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. Вид. 10-е, доп. Львів : Край, 2008. 224 с.

9. Рудик П. А. Теорія держави: основні теорії, концепції, підходи до вивчення : навч. посібник. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : Алерта, 2015. 288 с.
10. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 4-е вид. Харків : Алерта. 2017. 528 с.
11. Теорія держави і права : підруч. ; за заг. ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 368 с.
12. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.
13. Теорія держави і права : посібник для підготовки до держ. іспитів ; за заг. ред. О. В. Петришина. 2-е вид., доп. і змін. Харків : Право, 2013. 208 с.
14. Тимошенко В. І. Психологічна теорія походження держави і права // уиклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енциклопедія, 2003. Т. 5. С. 193–194.
15. Устименко О. С. Загальнотеоретична характеристика основних наукових концепцій походження держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 2. Т. 1. С. 25–28.

Тема 6. Держава і право в політичній системі суспільства

Вступ.

1. Поняття політичної системи суспільства.
2. Структура політичної системи суспільства.
3. Функції політичної системи суспільства.
4. Місце держави та роль права в політичній системі суспільства.

Висновок.

Література

1. Беляєва М. В. Політична система суспільства як основа функціонування держави в політичній сфері. *Актуальні проблеми політики*. 2006. Вип. 29. С. 378–383.
2. Буник В. Поняття політичної системи суспільства : теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 15. С. 7–10.
3. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики : навч. посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
4. Гільбурт А. М. Політична та правова система суспільства: співвідношення і взаємодія. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 6. С. 26–30.
5. Гладуняк І. Правові проблеми формування політичної системи в Україні на сучасному етапі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.13. Одеса, 2001. 199 с.

6. Журавський В. С. Політична система України: проблеми становлення і розвитку (правовий аспект). Київ : Парламентське вид-во, 1999. 112 с.
7. Клімова Г. П., Клімов О. В. Держава в політичній системі суспільства. *Гуманітарний часопис*. 2006. № 3. С. 94–99.
8. Крутій В. О. Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни : автореф. ... канд. юрид. наук : 23.00.02. Київ. 2018. 19 с.
9. Мадіссон В. В., Кадлубович Т. І., Черняк Д. С., Пархоменко Н. В. Політична система сучасного суспільства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2015. 229 с.
10. Назаренко О. Політична система суспільства: сутність, основні риси, функції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки*. 2012. № 94. С. 86–89.
11. Назаренко О. А. Історія становлення політичної системи суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Право і суспільство*. 2017. № 3. С. 30–35.
12. Панчишин А. В. Держава та політична система суспільства: деякі аспекти співвідношення. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип. 52. С. 79–85.
13. Пильгун Н. В., Слуцька О. С. Теоретико-правовий аналіз політичної системи України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 5(40). С. 11–15.
14. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / редкол. : Ф. М. Рудич та ін. Київ : Парламентське вид-во, 1998. 248 с.
15. Проблеми модернізації політичних систем сучасності : монографія / М. І. Панов (кер. авт. кол.), Л. М. Герасіна О. Г. Данильян та ін. ; за заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2008. 320 с.
16. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 389 с.
17. Тодика О. Ю. Конституційні принципи політичної системи і здійснення народовладдя. *Проблеми законності : республіканський міжвідомчий наук. зб.* 2005. Вип. 72. С. 3–9.
18. Явір В.А. Політико-правова система крізь призму системного підходів. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С. 34-39.

Тема 7. Легалізація та легітимація державної влади

Вступ.

1. Легітимність і легалізація: співвідношення понять.
2. Типологія легітимності.
3. Легалізація державної влади.

Висновок

Література

1. Верник О., Машков А. Межі державної влади ; за заг. ред. В. Самохвалова. Київ, 2001. 216 с.
2. Волинець В. В. Легітимність влади як фактор політичної стабільності суспільства : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Одеса, 2008. 19 с.
3. Депа Ю.-М. Р. Правова сутність і теоретико-правова конструкція легітимації державної влади. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 4. С. 3–14.
4. Жаровська І. М. Правова природа державної влади: теоретико-правове дослідження : монографія. Львів : Сполом, 2013. 533 с.
5. Коваль О. Я. Легітимність державної влади: співвідношення правових і моральних аспектів реалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2018. 230 с.
6. Коваль О. Я. Співвідношення понять «легітимність» та «легальність» державної влади як визначальних категорій функціонування суспільства. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 3. С. 18–22.
7. Ковальчук В. Б. Легітимність державної влади: теоретико-правові аспекти : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2011. 39 с.
8. Козюбра М. Державна влада: межі здійснення та форми організації (політико-правові аспекти). *Українське право*. 1995. № 2. С. 25–34.
9. Кравцова З. С. До питання визначення поняття «легітимація державної влади»: конституційно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 24–28.
10. Кравченко Т. А. Історичний розвиток ідеї легітимності державної влади в державно-правовій традиції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 2. С. 19–14.
11. Музика І. В. Легальність, легалізація, легітимація (як юридичні терміни) // *Юридична енциклопедія*. Т. 6. Київ : Наукова думка, 2009. С. 96–97.
12. Сіренко В. Ф. Про легальність і легітимність державної влади. Київ : Оріяни, 2006. 60 с.
13. Цокур Є. Г. Легітимність політичної влади: джерела, особливості, перспективи : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 330 с.
14. Чехович Т. В. Державна влада як інститут конституційного права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2005. 19 с.
15. Чехович Т. В. Сутність і юридична природа державної влади. *Часопис Київського університету права*. 2003. № 3. С. 18–21.
16. Юрійчук Є. П. Електоральна легітимність та легітимація влади: термінологічно-концептуальні аспекти. *Актуальні проблеми політики*. 2010. Вип. 40. С. 202–211.
17. Юськів Н. В. Легітимність державної влади: етимологічні та семантичні виміри. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2012. Вип. 8. С. 204–207.

Тема 8. Політико-правова ідея суверенітету та її реалізація в українському державотворенні

Вступ.

1. Суверенітет в історії державно-правової думки.
2. Поняття та види суверенітету.
3. Реалізація принципу суверенітету в українському державотворенні.

Висновок.

Література

1. Белєвцева В. Державний суверенітет, його ознаки та властивості. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С. 7–10.
2. Волянська Г. М. Народний суверенітет та форми його реалізації в Україні: конституційно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 1995. 23 с.
3. Гапотій В. Д. Теоретичні та практичні аспекти суверенітету народу, нації та держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2005. 18 с.
4. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : монографія ; за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. Київ : Ред. журн. «Право України», 2012. 336 с.
5. Касьян В. Суверенітет держави // Мала енциклопедія етнодержавства ; за ред. Ю. І. Римаренка. Київ : Довіра ; Генеза, 1996. 942 с.
6. Клименко М. М., Литвин І. В. Етапи становлення ідеї народного суверенітету в контексті розвитку правової держави. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Запоріжжя, 30 трав. 2008 р.). Ч. 1. Запоріжжя : Юрид. ін-т ДДУВС, 2008. С. 59–62.
7. Книгін К. Реалізація народного волевиявлення, вираженого в рішеннях всеукраїнських референдумів: окремі проблеми. *Право України*. 2003. № 8. С. 44–47.
8. Кубальський В. Н. Поняття державного суверенітету в міжнародному праві. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 132. С. 85–96.
9. Куян І. А. «Суверенітет» як базова категорія інститутів і принципів конституційного права України. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 384–388.
10. Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія і основи новітньої влади. Львів : Кальварія, 2003. 216 с.
11. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків, 2009. 600 с.
12. Скрипнюк О. Проблеми забезпечення державного суверенітету України на сучасному етапі (конституційно-правовий аспект). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2(77). С. 18–26.
13. Талдикін О. В. Реальний суверенітет держави в умовах глобалізації.

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. Спец. вип. № 3(94). С. 65–70.

14. Тернавська В. М. Концепція державного суверенітету в аспекті глобального інформаційного простору. *Інформація і право.* 2021. № 4(39). С. 80–89.

15. Трихліб К. О., Житинський О. В. До питання про націю, національний суверенітет і національну державу як політико-правові явища. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 5. С. 28–32.

16. Червяцова А. О. Народний суверенітет: загальна характеристика. *Вісник Університету внутрішніх справ.* 2000. Спецвип. С. 76–79.

17. Шаповал Т. Народний суверенітет та політичні права і свободи (питання співвідношення). *Право України.* 2008. № 2. С. 9–14.

18. Шипілов Л. М. Принцип народовладдя і його здійснення в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 18 с.

Тема 9. Поняття та соціальне призначення держави

Вступ.

1. Плюралізм підходів до розуміння поняття «держави».
2. Характеристика ознак держави: історичний аспект.
3. Сутність держави: поняття та різні підходи.

Висновок.

Література

1. Балаклицький А. Територія як основна ознака держави в контексті сучасних глобалізаційних процесів. *Публічне право.* 2016. № 1(21). С. 284–290.

2. Білозоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б., Завальний А. М., Заяць Н. В. та ін. Теорія держави та права: навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомірова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

3. Боровікова В. С. Сутність держави: науково-понятійне тлумачення в теорії держави Б. Кістяківського. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* 2015. № 1. С. 3–17.

4. Бутенко А. П. Государство: его вчерашние и сегодняшние трактовки. *Государство и право.* 1993. № 7. С. 22–31.

5. Бутирська Т. О. Особливості пізнання сутності держави як форми. *Публічне адміністрування: теорія та практика.* 2019. Вип. 2(22). С. 1–27.

6. Дзевелюк М. В. Концептуальні засади обґрунтування сучасної держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція».* 2015. № 17. Т. 1. С. 32–34.

7. Жеглінська Т. О., Лукомська А. А. Державний статус української мови як невіддільний елемент конституційного ладу України та її застосування у діяльності органів публічної влади. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : «Юридичні науки».* 2022. № 8. URL :

<https://www.inter-nauka.com/en/issues/law2022/8/8204>.

8. Жеглінська Т. О., Лукомська А. А. Проблеми білінгвізму в сучасному українському суспільстві крізь призму зародження та етапів реалізації державної мовної політики. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : «Юридичні науки». 2022. № 8. URL : <https://www.inter-nauka.com/en/issues/law2022/8/8201>.

9. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

10. Приходько С. Держава і соціальний захист громадян. *Право України*. 1999. № 9. С. 31–40.

11. Рабінович П., Лобода Ю. Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження. *Право України*. 2002. № 1. С. 58–65.

12. Сидоров А. І. Дослідження сутності держави через призму функціонального аналізу. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 82–87.

13. Телятник Л. Проблеми розширення логічного обсягу загального поняття держави. *Право України*. 1999. № 9. С. 33–39.

14. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

15. Теорія держави і права в схемах та таблицях : навчальний посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ : «ХАЙ-ТЕК ПРЕС», 2020. 296 с.

16. Тимошенко В. І. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України і Росії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. 358 с.

17. Шостаковський М. Л. Сутнісна характеристика держави: основні підходи. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 354–356.

Тема 10. Теоретичні аспекти української державності

Вступ.

1. Історико–правовий аспект українського державотворення.

2. Форма української держави.

3. Правова система України.

Висновок.

Література

1. Алаїс С. І. Генезис вітчизняного праворозуміння. *Держава і право*. Зб. наук. праць. *Юридичні і політичні науки*. 2000. Вип. 6. С. 10–18.

2. Бариська Я. О. Форма державного правління: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2010. 20 с.

3. Бостан С. К. Форма правління незалежної української держави: етапи розвитку, проблеми, перспективи. *Форум права*. 2011. № 2. С. 103–106.

4. Жеглінська Т. О., Лукомська А. А. Державний статус української мови як невіддільний елемент конституційного ладу України та її застосування у діяльності органів публічної влади. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : «Юридичні науки». 2022. № 8. URL : <https://www.inter-nauka.com/en/issues/law2022/8/8204>.

5. Жеглінська Т. О., Лукомська А. А. Проблеми білінгвізму в сучасному українському суспільстві крізь призму зародження та етапів реалізації державної мовної політики. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : «Юридичні науки». 2022. № 8. URL : <https://www.inter-nauka.com/en/issues/law2022/8/8201>.

6. Клименко О. Формування українського права та його взаємодія з іншими правовими системами. *Право України*. 2001. № 1. С. 65–70.

7. Макаренко О. М. Історія державності як фактор державотворення в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2(49). С. 1–6.

8. Мартинюк Р. Форма правління, встановлена первинною редакцією Конституції України: труднощі класифікації. *Право України*. 2020. № 12. С. 173–183.

9. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.

10. Петришин О. Форма правління в Україні: досвід та пошук конституційної моделі. *Вісник Конституційної Асамблеї*. 2013. № 1. С. 265–270.

11. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. ; за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. Харків : Право, 2008. С. 235–245.

12. Приполова Л. І. Територіальний устрій України та європейських унітарних держав: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 218 с.

13. Серьогін В. О. Основні тенденції розвитку державності на сучасному етапі. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2011. Вип. 10. С. 21–29.

14. Скакун О. Ф. Правова система України на правовій карті світу. Харків : Еспада, 2004. 96 с.

15. Степаненко К. В. Правова система України: вітчизняна правова традиція та проблеми трансформації. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 140. С. 26–34.

16. Толстенко В. Л. Перспективи розвитку форми Української держави в процесі конституційної модернізації. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 42. С. 90–97.

17. Хаустова М. Г. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2011. Вип. 21. С. 65–75.

Тема 11. Поняття та зміст правоохоронної функції сучасної правової держави

Вступ.

1. Функції держави: поняття і види.
2. Правоохоронна функція держави: поняття і зміст.
3. Правоохоронна діяльність як форма реалізації правоохоронної функції.

Висновок.

Література

1. Білозьоров Є. В., Вишковська В. І. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні : монографія. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2015. 168 с.
2. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2005. 20 с.
3. Дубинський І. Ю. Функції держави як найважливіші напрями розвитку держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 18–21.
4. Завгородня Ю. С. Функції держави в сучасних умовах: пропедевтичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 20–22.
5. Завгородня Ю. С., Діков І. О. Функції держави у сучасних умовах: необхідність зміни парадигми. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Кривий Ріг, 17 трав. 2018 р.). Кривий Ріг : Донецьк. юрид. ін.-т МВС України, 2018. С. 56–58.
6. Кириченко В. Є. Правоохоронна функція держави в контексті глобалізації. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : матеріали наук.-практ. конф.* (м. Харків, 27 жовт. 2017). Харків : Харківський нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 93–97.
7. Кобзар О. Ф. Підходи щодо визначення поняття правоохоронної функції держави. *Юридична наука*. 2015. № 9(51). С. 7–13.
8. Ковальський В. Охоронна функція держави як система. *Юридична Україна*. 2003. № 11. С. 26–30.
9. Кучук А. М. Основні напрями та завдання правоохоронної діяльності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 27. С. 85–90.
10. Кучук А. М. Правоохоронна діяльність: питання теоретичного визначення. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2003. № 2. С. 63–68.
11. Легеза Ю. О. Функції держави як зміст її сутності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 68–75.

12. Лоцихін О. М. Функції сучасної держави: нарис юридичної теорії : монографія. Київ : Логос, 2013. 228 с.
13. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна : дис. д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2019. 478 с.
14. Олейников С. М. Функції держави: методологічні складові і розвиток в умовах глобалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 25. С. 75–87.
15. Онопенко П. В. Правоохоронні функції української держави: зміст і реалізація : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2005. 16 с.
16. Онопенко П. В. Функції сучасної держави, їх сутність, різновиди та тенденції розвитку. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2000. № 7. С. 72–76.
17. Сажнев І. В. До питання щодо визначення поняття «правоохоронна функція держави». *Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України*. 2000. Вип. 4. С. 62–71.
18. Сало В. І. Внутрішні функції держави в умовах членства в Європейському Союзі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2007. 220 с.
19. Сердюк І. А. Функції держави та форми здійснення функцій держави: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1(65). С. 125–133.
20. Ткаченко І. Функції держави: проблеми визначення. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 3(23). С. 102–107.

Тема 12. Правовий статус людини і громадянина

Вступ.

1. Образи людини у загальнотеоретичному правознавстві.
2. Поняття та види правового статусу.
3. Структура правового статусу людини і громадянина.

Висновок.

Література

1. Безусий В. В. Окремі питання правового статусу людини в державі. *Форум права*. 2009. № 2. С. 44–49.
2. Білозьоров Є. В. Правовий статус особи в Україні. *Другі юридичні читання : зб. матеріалів Всеукр. наук. конф.* (м. Київ, 18 трав. 2005 р.). Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. С. 13–15.
3. Боярський О. О., Кофман Б. Я. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина як зміст її конституційно-правового статусу. *Соціальний Калейдоскоп*. 2020. № 1(1). С. 1–12.
4. Гільбурт А. Конституційно-правовий статус громадян та їхніх спільнот у політичній системі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 125–130.

5. Гусарєв С. Д. Теоретичні аспекти забезпечення правового статусу особистості в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. №1(1). 2000. С. 39-44

6. Добрянський С. П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини. *Праці Львів. лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрН України*. Серія І. Дослідження та реферати. Л. : Астрон, 2006. Вип. 10. С. 105–110.

7. Добрянський С. Права і свободи людини: класична доктрина і сучасна концепція (до порівняльної характеристики). *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2001. Випуск 36. С.3-7.

8. Добрянський С. Інститут прав людини: до характеристики вихідних засад. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2002. Випуск 37. С.3-9.

9. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. Київ : Правова єдність, 2008. 385 с.

10. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95–98.

11. Сирота Д. І. Обов'язки громадян як один із центральних елементів їх правового статусу. *Форум права*. 2009. № 2. С. 389–393.

12. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституційно-правовий статус человека и гражданина в Украине. Київ : Видавничий дім «ІнЮре», 2004. 367 с.

13. Шаповал В., Шаповал Т. Загальні характеристики конституційних статусів людини і громадянина в Україні. *Право України*. 2006. № 9. С. 47–51.

14. Шукліна Н. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2004. № 12. С. 52–62.

15. Шульга А. М. Правовий статус особистості, його види. *Право і безпека*. 2012. № 2(44). С. 19–22.

16. Явтушенко О. В. Принципи конституційно-правового статусу особи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 73–76.

Тема 13. Права і свободи людини в теорії прав людини

Вступ.

1. Права і свободи людини: співвідношення понять.

2. Класифікація прав людини.

3. Покоління прав людини.

Висновок.

Література:

1. Аврамова О., Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми. *Право України*. 2010. № 2. С. 101–107.

2. Боняк В. О. Поняття «міжнародні стандарти прав людини»: плюралізм підходів. *Україна та Європейський Союз: минуле, сучасне і майбутнє : матеріали всеукраїнського круглого столу* (м. Дніпро, 17 трав. 2018 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 5–9.

3. Дашковська О. Р. Покоління прав людини як соціальна форма опосередкування свободи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2016. № 22. С. 4–7.

4. Жеглінська Т. О. Зміст поняття «Право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування»: постановка проблеми. *Naukovij visnik Nacional'noi akademii vnutrisnih sprav*. 2019. № 4(113). С. 57–63.

5. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / кол. авт. ; за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Ліра ЛТД, 2018. 260 с.

6. Загоруй І. С. Поняття «права людини»: теоретико-правові підходи до розуміння прав людини. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 66–82.

7. Кириченко Ю. В. Класифікація прав і свобод людини і громадянина за Конституцією України: теоретичні та практичні аспекти. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2014. Вип. 21. С. 26–32.

8. Клімова Г. П. Права і свободи людини в Україні: класифікація, гарантії реалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. Вип. 11. С. 184–193.

9. Колодій А. М. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. Київ : Правова єдність, 2008. 385 с.

10. Пильгун Н. В., Вінічук О. Ю. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2018. № 1(17). URL : <https://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18pnhvu.pdf>.

11. Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє : тези доп. учасників *Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 10 груд. 2021 р.). Харків : НДІ ППСН, 2021. 350 с.

12. *Права людини – пріоритет сучасної держави : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практич. конф.* (м. Одеса, 10 груд. 2021 р.) / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.

13. Пробко І. Б. Поняття та класифікація конституційних прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, гарантії їх реалізації. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 11. С. 86–89.

14. Рабінович П. М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістовна класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2. С. 10–16.

15. Рабінович П. М. Основоположні права людини: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження та викладання. *Право України*. 2015. № 2. С. 9–23

16. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина: навч. посібник. Київ : Атіка, 2004. 464 с.

17. Саєнко М. І. Сучасні проблеми гендерної рівності у секторі безпеки і оборони та шляхи до їх подолання. *Сфери діяльності Північно-Атлантичного Альянсу: виклики сучасності : матеріали наук. круглого столу* (м. Херсон, 29 лист. 2019 р.). Херсон : ХДУ. С. 34–36.

18. Селіванов В. Права і свободи людини: класична доктрина і сучасна концепція (до порівняльної характеристики). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2005. № 4(43). С. 3–15.

19. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине. Київ : Видавничий дім «ІнЮре», 2004. 367 с.

20. Федіна Н. В. Сучасні погляди на розуміння прав і свобод людини та громадянина в умовах реформування в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. № 4. С. 65–74.

21. Шибаніц Д. М. Сучасна проблематика теорії «поколінь прав людини» в умовах європейської міждержавної інтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 31. Т. 1. С. 57–61.

Тема 14. Правоохоронна діяльність як динамічна складова правоохоронної системи суспільства

Вступ.

1. Поняття правоохоронної діяльності.
2. Завдання та функції правоохоронної діяльності.
3. Механізм здійснення правоохорони.

Висновок.

Література

1. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки. *Право України*. 2003. № 4. С. 18–21.

2. Боняк В. О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект : монографія. Дніпро : Ліра ЛТД, 2015. 372 с.

3. Ведерніков Ю. А., Шкарупа В. К., Карпунчев В. П. Щодо визначення поняття правоохоронної діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2001. № 3. С. 102–111.

4. Волуйко О., Дручек О. Поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів у світлі концепції національної безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 95–100.

5. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / кол. авт. ; за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Ліра ЛТД, 2018. 260 с.

6. Корнієнко М. В. Правоохоронна діяльність: адміністративно-

правовий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Вип. 3. Т. 2. С. 34–36.

7. Кучук А. М. Основні напрями та завдання правоохоронної діяльності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 27. С. 85–90.

8. Кучук А. М. Правоохоронна діяльність: питання теоретичного визначення. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2003. № 2. С. 63–68.

9. Кучук А. М. Правоохоронна діяльність: проблемні питання визначення поняття. *Держава і право: історія, теорія, практика : наук. та метод. щорічник кафедри теорії та історії держави і права*. Вип. 1. Дніпро : Юрид. акад. МВС, 2003. С. 130–137.

10. Кучук А. М. Сучасна парадигма правоохоронної діяльності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Спец. вип. С. 199–203.

11. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 20 с.

12. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : навч. посібник. Київ : Атіка, 2002. 576 с.

13. Новік О. Правоохоронна діяльність: її бачення крізь призму людини. *Право України*. 2003. № 9. С. 121–124.

14. Соколенко О. Напрями правоохоронної діяльності: особливості теоретичного розуміння. *Вісник Київського національного ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 93. С. 69–72.

15. Тихомиров О. Д., Ведерніков Ю. А. Діалектика змісту та форми правоохоронної діяльності. *Філософські проблеми права та правоохоронної діяльності співробітників органів внутрішніх справ : зб. наук. праць*. Київ, 1995. С. 166–173.

16. Шай Р. Я. Природа та сутність правоохоронної діяльності. *Наше право*. 2014. № 5. С. 10–16.

Тема 15. Правоохоронна система суспільства

Вступ.

1. Поняття правоохоронної системи суспільства.

2. Структура правоохоронної системи суспільства.

3. Напрями вдосконалення правоохоронної системи суспільства.

Висновок.

Література

1. Білодід І. М. Структура правоохоронної системи України. *Право.иа*. 2015. № 4. С. 44–50.

2. Боняк В. О. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правоохоронна система». *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки»*. 2011. № 1 (1). С. 67–71.

3. Гриценко В. Г. Завдання правоохоронної системи України. *Форум права*. 2014. С. 89–92.

4. Гриценко В. Г. Принципи правоохоронної системи. *Форум права*. 2014. № 3. С. 462–465.

5. Гриценко В. Г. Функції правоохоронної системи України. *Публічне право*. 2015. № 1(17). С. 132–137.

6. Дудченко О. Сутність правоохоронної системи. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 144–149.

7. Куліш А. М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2009. 31 с.

8. Кучук А. М. Правоохоронна система України: визначення поняття і структура. *Науковий потенціал майбутнього України на шляху до європейської інтеграції : матеріали наук. конф. курсантів, студ. та молодих науковців* (м. Дніпро, 26 берез. 2004 р.). Дніпро : ДДУВС, 2004. С. 183–184.

9. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 20 с.

10. Мойсик В. Реформування правоохоронної системи – шлях до правової держави. *Голос України*. 2004. № 177. С. 1–4.

11. Півненко В. Правоохоронна система України: визначення і функціонування. *Вісник прокуратури*. 2003. № 2. С. 39–45.

12. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2004. 20 с.

13. Плугатар Т. А. Визначення сутності та змісту поняття «правоохоронна система». *Наука і правоохорона*. 2014. № 2(24). С. 21–28.

14. Соколенко О. Л. Поняття і структура правоохоронної системи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2013. Вип. 4. С. 91–96.

Тема 16. Правові гарантії забезпечення прав людини

Вступ.

1. Система гарантування прав і законних інтересів людини і громадянина.

2. Правові гарантії як засіб забезпечення прав і свобод особи в сучасних умовах.

3. Діяльність судових і правоохоронних органів як найважливіша юридична гарантія охорони та захисту прав людини.

Висновок.

Література

1. Авдюгін Р. Правові засоби як гарантії забезпечення прав людини. *Юридичний вісник*. 2010. № 1. С. 8–12.

2. Барчук Г. І., Олійник А. Ю. Діяльність судових та правоохоронних органів щодо забезпечення прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 2. С. 173–181.

3. Білозьоров Є. В. Конституційні гарантії соціально-правового захисту прав і свобод громадян України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2005. № 2. С. 181–186.

4. Богачова Л. Л. Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина в європейському та національному праві. *Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць*. 2011. Вип. 22. С. 56–70.

5. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2000. 16 с.

6. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. / кол. авт. ; за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Ліра ЛТД, 2018. 260 с.

7. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні : автореф. дис. ... юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2002. 20 с.

8. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 20 с.

9. Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження. *Право України*. 2002. № 4. С. 61–65.

10. Наливайко Л. Р., Чепік-Трегубенко О. С. Інститут конституційної скарги: зарубіжна практика, вітчизняний досвід та перспективи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 7–15.

11. Новіцький В. В. Поняття та особливості юридичних гарантій прав людини. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 203–207.

12. Новіцький В. В. Юридичні гарантії прав людини: порівняльно-правовий аналіз. дис. ... д-ра філос. за спец. 081 – Право. Київ, 2021. 270 с.

13. Остапенко В. В. Судові гарантії конституційних прав людини: порівняльно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2018. 20 с.

14. Пархоменко Н. М. Гарантії реалізації прав і свобод людини і громадянина: проблеми сутності та змісту. *Правова держава*. 2010. Вип. 21. С. 130–137. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/36832>.

15. Пастухова Л. В. Європейський механізм забезпечення прав людини: навч. посібник. Сімферополь : Таврія, 2009. 224 с.

16. Пацкан В. В. Система забезпечення прав та свобод людини та громадянина. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 6. Т. 1. С. 92–96.

17. Пустовіт Ж. М. Актуальні проблеми прав і свобод людини і

громадянина в Україні : навч. посібник. Київ : КНТ, 2009. 232 с.

18. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 599–602.

Тема № 17. Суд в інституційній системі захисту прав людини

Вступ.

1. Система інститутів захисту прав людини.
2. Місце та роль суду в інституційній системі захисту прав людини.
3. Європейський Суд з прав людини як гарант дотримання державою норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Висновок.

Література

1. Базов О. В. Юрисдикція Європейського суду з прав людини: доктрина та практика : монографія. Київ, 2017. 424 с.

2. Барчук Г. І., Олійник А. Ю. Діяльність судових та правоохоронних органів щодо забезпечення прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 2. С. 173–181.

3. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні: теоретичний, методологічний і прикладний аспекти : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 536 с.

4. Куц Г. Застосування норм Європейської конвенції та прецедентної практики Європейського суду з прав людини судами України. *Право України*. 2002. № 2. С. 125–139.

5. Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 175 с.

6. Митник О. В. Особливості судового захисту конституційних прав і свобод у межах Європейської системи захисту прав людини. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 4(33). С. 11–17.

7. Мицик В. В. Європейська система захисту прав людини, інституційні органи. Права людини у міжнародному праві : підруч. для вузів. Київ : Промінь, 2010. С. 315–332.

8. Мінюков А. Система органів державної влади, що забезпечують конституційні права і свободи людини і громадянина: їх повноваження. *Право України*. 2002. № 4. С. 61–65.

9. Остапенко В. В. Судові гарантії конституційних прав людини: порівняльно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2018. 20 с.

10. Пацкан В. В. Система забезпечення прав і свобод людини та громадянина. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 6. Т. 1. С. 91–95.

11. Романова А. А. Система забезпечення прав і свобод людини та

громадянина в Україні. *Форум права*. 2012. № 2. С. 599–602.

12. Савенко М. Д. Конституційний Суд і омбудсман у державному механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина. *Вісник Конституційного Суду України*. 2000. № 1. С. 72–82.

13. Саєнко М., Григор'єва Н., Бондаренко О. Проблематика виконання та дотримання рішень Європейського суду з прав людини у практиці чинного законодавства України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 233–238.

14. Смірнова І. О. Право на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : «Юридичні науки»*. 2022. С. 33–39.

15. Стахура Б. І. Роль органів державної влади у забезпеченні прав людини і громадянина в демократичному суспільстві: теоретико-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2016. 180 с.

16. Стефанюк В. Правозахисна діяльність судів України. *Право України*. 1999. № 5. С. 18–22.

17. Троян Я. Інститут забезпечення конституційних прав і свобод: поняття, основні ознаки. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 210–215.

18. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

19. Чорна С. Роль судової влади в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 186–190.

20. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навч. посібник. Київ, 2018. 168 с.

Тема 18. Демократія: історія і сучасність

Вступ.

1. Ознаки та принципи демократії.
2. Демократія у світовій історико-правовій думці.
3. Форми і види демократії.

Висновок.

Література

1. Андрійчук Т. С. Сучасні концепції демократії у працях французьких дослідників. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2012. № 1(13). С. 3–8.

2. Бойчук М. Основні форми демократії: український контекст. *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 14–20.

3. Гапоненко В. Майбутнє демократії. *Віче*. 2007. № 17. С. 45–47.

4. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. та аспірантів-політологів. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 230 с.

5. Грицяк Н. В., Семенченко А. І., Жилияєв І. Б. Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. 84 с.

6. Ковальчук В. Б., Забокрицький І. І. Представницька демократія: поняття, ознаки, критерії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія юридична. 2015. № 824. С. 159–163. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_26.

7. Кормич А. І. Зміст та форми сучасної демократії: концептуальні засади. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 47. С. 145–151.

8. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії. *Політичний менеджмент*. 2009. № 3. С. 81–91.

9. Левіна Ю. Демократія як форма політичного режиму. *Вісник Академії правових наук*. 2006. Вип. 3. С. 29–34.

10. Михайлов М. Класифікація типових та нетипових форм безпосередньої демократії. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С. 127–131.

11. Невичерпність демократії: видатні діячі минулого і сучасності про вільне, демократичне суспільство і права людини / упоряд. О. І. Терех, Я. Г. Оксюта. Київ : Укр. письменник, 1994. 198 с.

12. Погорілко В. Ф. Основні засади теорії безпосередньої демократії. *Право України*. 2001. № 8. С. 26–32.

13. Прокопчук І. Поняття та типологія демократії. *Людина і політика*. 2003. № 3. С. 97–105.

14. Ревель Ж.–Ф. Друга молодість демократії: майбутнє демократичного імпульсу / пер. з англ. Н. Комаровой. Київ : Сфера, 2001. 287 с.

15. Роговський О. М. Політanalіз форм демократії: український вибір. *Сучасне суспільство*. 2020. Вип. 1(20). С. 165–175.

16. Скрипнюк О. В. Демократія: Україна та світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). Київ : Логос, 2006. 368 с.

17. Скрипнюк О. Демократія як механізм державного управління. *Вісник Академії правових наук*. 2006. Вип. 3. С. 22–30.

18. Шаповал В. Безпосередня демократія і представницька демократія у взаємозв'язках. *Право України*. 2004. № 8. С. 42–51.

19. Шипілов Л. М. Народовладдя як основа демократичної держави : монографія. Харків : ФІНН, 2009. 216 с.

Тема 19. Поняття та структура форми держави

Вступ.

1. Форма держави: поняття та її внутрішня будова.
2. Форма державного правління: поняття та її різновиди.

3. Форма державного устрою: поняття та її різновиди.
 4. Форма державно-правового режиму: поняття та її різновиди.
- Висновок.

Література

1. Алексєенко І. Г. Форма державного правління як парадигмальна основа розвитку інституційної структури політики : монографія. Дніпро, 2011. 428 с.
2. Бариська Я. О. Форма державного правління: загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2010. 20 с.
3. Батанов О. В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія : Політичні науки*. 2019. № 4. С. 20–25.
4. Богатир В. В. Еволюція форми держави. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2010. № 1. С. 9–18.
5. Богушова І. В. Концептуальні засади розуміння сутності форми держави. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 31–36.
6. Бостан С. Форма державного правління: закономірності, тенденції, особливості розвитку. *Право України*. 2014. № 8. С. 27–38.
7. Галас В. І., Попович Т. П. Елементний склад форми держави: теоретико-правовий аналіз. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 13–17.
8. Дроботова Т. Правові ознаки демократичного державно-правового режиму: актуальні питання систематизації. *Юридична Україна*. 2010. № 1. С. 34–40.
9. Линецький С. Теоретичні підходи до визначення та еволюції української моделі державного режиму. *Право України*. 1999. № 7. С. 15–27.
10. Мартинюк Р. Форма правління, встановлена первинною редакцією Конституції України: труднощі класифікації. *Право України*. 2020. № 12. С. 173–183.
11. Приполова Л. І. Територіальний устрій України та європейських унітарних держав: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 218 с.
12. Процюк І. В. Форма і зміст у понятті «форма державного правління». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 39–42.
13. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.
14. Сухонос В. Форма державно-територіального устрою. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 1. С. 35–42.
15. Талдикін О. В. Форма держави: еволюційний підхід, ретроспективний аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 52–60.
16. Телешун С. Поняття державного устрою України: проблеми теорії і практики. *Право України*. 2000. № 6. С. 21–29.
17. Толстенко В. Поняття форми держави як предмет дослідження

сучасної теорії держави і права. *Юридична Україна*. 2013. № 9. С. 8–15.

18. Толстенко В. Форма держави і засоби її конституційно-правового закріплення. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 37–44.

19. Чернецька О. В. Сучасні підходи до розуміння форми держави. *Law. State. Technology*. 2021. Вип. 3. С. 20–30.

20. Шаповал В. Державний устрій України: політико-правовий аспект, проблеми. *Українське право*. 1996. № 1. С. 42–53.

Тема 20. Авторитарний державно-правовий режим в умовах переходу до демократії

Вступ.

1. Державно-правовий режим: поняття та різновиди.
2. Характеристика авторитарного державно-правового режиму.
3. Сутність та функції авторитарного державно-правового режиму в умовах переходу до демократії.

Висновок.

Література

1. Атаманова Н. Дискусійні погляди на поняття та види форм державного режиму. *Юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 42–48.

2. Гайдамака І. О. Правовий режим: поняття та види. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2008. Вип. 15. С. 121–126.

3. Гарбадин А., Ільницька Д. Теоретико-концептуальні засади дослідження та типологізації авторитарних режимів. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2021. Вип. 36. С. 183–189.

4. Дроботова Т. Б. Державно-правовий режим в Україні: зміст, ознаки і основні тенденції розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Острог, 2011. 211 с.

5. Дроботова Т. Б. Проблеми типологізації державно-правових режимів: теорія і методологія. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2010. № 48. С. 36–44.

6. Лемак В. Форма державного режиму в постсоціалістичних країнах: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 2. С. 142–146.

7. Лемак В., Попович Т. Державний режим як теоретико-правова категорія (поняття, критерії для видової класифікації). *Публічне право*. 2014. № 4(16). С. 177–182.

8. Линецький С. Теоретичні підходи до визначення та еволюції української моделі державного режиму. *Право України*. 1999. № 7. С. 44–52.

9. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014) : монографія. Чернівці : Вид-во

«Книги – XXI», 2016. 552 с.

10. Ремізов А. Гібридний політичний режим: деякі проблеми концептуалізації. *Освіта регіону*. 2012. № 3. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/848>.

11. Романюк О. Транзитивні демократії (про визначення характеру політичних режимів перехідних суспільств). *Людина і політика*. 2004. № 2. С. 23–30.

12. Соколова І. О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2011. 23 с.

13. Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму : монографія. Суми : ВДТ Університетська книга, 2013. 336 с.

14. Сухонос В. В. Сутність та функції авторитарного державного режиму в умовах переходу до демократії (теоретико-методологічний аналіз) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2000. 20 с.

15. Тимчук О. Л. Політико-правові особливості сучасних авторитарних політичних режимів. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2009. № 2. С. 48–54.

16. Томаш Л. В. Правовий режим: поняття та ознаки. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2005. № 282. С. 20–29.

17. Чабанна М. Авторитаризм і тоталітаризм: уявна подібність та сутнісна різниця. *Політичний менеджмент*. 2003. № 2. С. 83–92.

18. Шипунов Г. Авторитарний політичний режим: теоретико-методологічні підходи до визначення. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2014. Вип. 5. С. 329–338.

Тема 21. Плюралізм підходів до типології держави

Вступ.

1. Типологія держави: поняття та значення.

2. Критерії типології держав та характеристика типів держави.

3. Перехідний тип держави.

Висновок.

Література

1. Богушова І. В. Методологічні засади визначення критеріїв типології держав. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип. 51. С. 111–114.

2. Богушова І. В. Теоретико-правовий аналіз деяких підходів до типології держав. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 29–31.

3. Венцель В., Купрійчук В. Типологія держав у контексті реалізації державою соціальної функції. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 4. Т. 8. С. 44–54.

4. Герилів Д. Ю. Типологія держави: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2014. 20 с.

5. Камінський Є. Перехідні держави: особливості, суперечності й небезпеки розвитку. *Антологія творчих досягнень*. 2004. Вип. 1. С. 243–249.

6. Крестовська Н. М. Нові підходи до типології держави // *Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін. ; за ред. Ю. М. Оборотова*. Одеса : Фенікс, 2012. 492 с.

7. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу : навч. посібник. Львів : юрид. ф-т ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 256 с.

8. Моїсеєнко Д. М. «Перехідна держава» та «постсоціалістична держава»: співвідношення понять. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2014. № 1(43). С. 14–17.

9. Мяловицька Н. Типологія держав у процесі державно-історичного розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки*. 2011. № 87. С. 4–6.

10. Пікуля Т. О. Методологічні критерії та класифікаційні схеми типологізації держав світу. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право)*. 2013. Вип. 2. С. 225–233.

11. Реєнт О. О. Історичний, ідеологічний і теоретичний аспекти типології держав. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2004. С. 277–283.

12. Талдикін О. В. Різні підходи до типології держави. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування : матеріали наук. семінару* (м. Дніпро, 8 груд. 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 79–82.

13. Ткаченко В. Принцип законності як класифікаційний критерій типології держав // *Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко*. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 879-880.

14. Шай Р. Я. Питання типології держави і права з позиції формаційного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія юридична*. 2015. № 813. С. 175–180.

Тема 22. Держава як система державних органів: західне та східне трактування

Вступ.

1. Держава як система інститутів влади.
2. Механізм держави: «радянське» трактування.
3. Механізм держави: сучасне трактування.

Висновок.

Література

1. Бистрик Г. Механізм держави в системі сучасних теоретико-правових досліджень. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 8–14.
2. Дудченко О. С. Теоретична визначеність і змістовне наповнення поняття «механізм держави». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. № 1. С. 10–12.
3. Ковбасюк С. В. Поняття та класифікація інститутів держави // Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін. ; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса : Фенікс, 2012. 492 с.
4. Косілова О. І. Механізм правової держави: принципи функціонування, тенденції розвитку в сучасній Україні. *Інформація і право*. 2016. № 1(16). С. 92–101.
5. Матузов Н. І., Малько А. В. Теорія держави і права : навч. посібник. Київ : МАУП, 2004. 218 с.
6. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель. Харків : Право, 2009. 600 с.
7. Пильгун Н. В., Бурбеза В. В. Поняття «механізм держави» в сучасній юридичній думці. *Юридичний вісник*. 2017. № 2(43). С. 46–51.
8. Пильгун Н. В., Хомченко О. В. Особливості механізму держави в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 24. С. 62–67.
9. Пікуля Т. О. Сучасний підхід до інтерпретації поняття «механізм держави». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2012. Вип. № 2(1). С. 46–54.
10. Сімутін В. В. Інститути держави як складові елементи механізму сучасної держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 27. Т. 1. С. 54–57.
11. Скиба М. В. Сутність та роль держави: інституціональний аспект. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2014. Вип. 24. С. 24–30.
12. Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
13. Фрицький Ю. О. Державна влада в Україні: становлення, організація, функціонування : монографія. Дніпро : Ліра ЛТД, 2006. 360 с.
14. Харченко Н. П. Механізм держави та його структура. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2008. Вип. 41. С. 91–97.
15. Харченко Н. П. Поняття механізму держави, наукові пошуки теоретико-правової дефініції. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. 2007. № 2. Т. 20 (59). С. 287–294.
16. Шаповал В. Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і конституційний аспекти. *Право України*. 2003. № 8. С. 25–29.

Тема 23. Порядок формування органів державної влади: світовий досвід

Вступ.

1. Порядок формування представницьких органів держави.
 2. Виконавчі органи влади: склад і процедура формування.
 3. Система судових органів влади та спосіб її формування.
- Висновок.

Література

1. Бабич О. М. Виконавча влада та її місце в системі державної влади. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 50. С. 302–309.
2. Воронов М. М. Зубенко Г. В. Двопалатний парламент: досвід зарубіжних країн та ідеї запровадження в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2013. Випуск № 14. С. 50–54.
3. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.02. Харків, 2006. 197 с.
4. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: порівняльний аналіз. Київ : Основи, 1996. 420 с.
5. Костицька І. О. Політико-правова природа представницьких органів влади. *Соціологія права*. 2011. № 1. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39582/11-Kostytska.pdf?sequence=1>.
6. Косткіна Ю. О. Правовий статус Вищої ради правосуддя: теорія та практика : монографія. Київ : Алерта, 2019. 268 с.
7. Лапкін А. В. Організація судових та правоохоронних органів України : навч. посібник у схемах. 5-е вид, змін. і доп. Харків : Право, 2016. 168 с.
8. Марченко В. В. Щодо сутності виконавчої влади. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2012. Вип. 19. С. 21–29.
9. Москвич Л. М. Судові системи світу: класифікація і загальна характеристика. *Проблеми законності : республіканський міжвідомчий науковий збірник*. 2008. Вип. 96. С. 202–209.
10. Олуйко В. М. Особливості формування інститутів державної влади. *Університетські наукові записки*. 2006. № 3–4. С. 345–350.
11. Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади : навч. посібник. Київ : Знання, 2009. 216 с.
12. Панкевич І. М. Традиція виборності влади в Україні: категоріально-поняттєвий апарат дослідження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2015. № 825. С. 262–268.
13. Папуша В. С. Виконавча влада: місце та роль в системі державної влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_12_11.

14. Совгиря О. Правове регулювання формування уряду: досвід зарубіжних країн та проблеми вітчизняного законодавства. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки.* 2011. № 89. С. 38–41.

15. Суховій М. М. Правовий статус інституту судової влади у контексті судово-правової реформи в Україні : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.10. Львів, 2012. 240 с.

16. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посібник : у 3 кн. Київ, 2001. Кн. 1. 320 с.

Тема 24. Ідеальна держава в політико-правовій думці

Вступ.

1. Концепції ідеальної держави в античну добу та Середньовіччя.

2. Характеристика основних концепцій ідеальної держави в Новий час та Новітню добу.

3. Концепція правової держави.

Висновок.

Література

1. Бабкін В. Д. Від правової до соціально-правової держави. *Правова держава.* 2001. Вип. 12. С. 270–281.

2. Безродний Є. Ф., Ковальчук Г. К., Масляний О. С. Світова класична думка про державу і право : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 391 с.

3. Ведерніков Ю. А., Чурпіта В. В., Колодій А. М. та ін. Історія вчень про державу і право : навч. посібник. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2001. 140 с.

4. Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Поліщук І. О. Держава правова. Харків : Право, 2015. 156 с.

5. Єрмоленко Д. Співвідношення соціальної та правової держави. *Підприємництво, господарство і право.* 2001. № 8. С. 95–96.

6. Іленьків Г. Трансформація категорії ідеальна держава під впливом утопічних теорій Нового часу. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії.* 2015. Вип. 6. С. 291–306.

7. Козинець О. Г., Остапенко А. І. Платон та Арістотель про державу і право: порівняльна характеристика. *Актуальні проблеми держави і права.* 2021. Вип. 89. С. 37–41.

8. Костров В. Концепція соціальної і правової держави в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти. *Знання європейського права.* 2021. Вип. 1. С. 41–45.

9. Лісовська Ю. П., Лісовський П. М., Подоляка С. А. Правова держава: історія, теорія, методологія : навч. посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 348 с.

10. Меленко С. Г. Соціальна основа ідеальної держави Платона

Афінського. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. № 2(52). С. 50–55.

11. Семикрас В. В. Місце ідей античності та неокантіанства у концепції «ідеальної держави» Богдана Кістяківського. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»*. 2015. Вип. 102. С. 294–298.

12. Скрипнюк О. В. Правова держава і становлення системи соціально орієнтованого державного управління. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2004. № 2(37). С. 3–12.

13. Соломін О. А. Концепція правової держави: сучасний контекст. *Наукові записки НаУКМА. Політичні науки*. 2012. Т. 134. С. 3–7.

14. Стукалов А. В. Сучасна соціальна держава як результат історичного розвитку концепту ідеальної держави Платона. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 1(11). С. 127–136.

15. Терзі О. С. Розвиток історії ідеї правової держави. *«Наука. Релігія. Суспільство»*. 2008. № 1. С. 148–152.

16. Тимошенко В. І. Правова держава (теоретично-історичне дослідження). Київ : Наукова думка, 1994. 132 с.

17. Чорна Л. В. Від ідеї до утопії: шлях Платона до досягнення ідеальної держави. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 4. С. 5–12.

Тема 25. Правова держава

Вступ.

1. Історія розвитку ідеї правової держави.
2. Поняття та принципи правової держави.
3. Формування правової держави в Україні.

Висновок.

Література

1. Бабкін В. Д. Від правової до соціально-правової держави. *Правова держава*. 2001. Вип. 12. С. 270–281.

2. Бринцев В. Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади : монографія. Харків : Право, 2010. 464 с.

3. Васькович Й. Проблеми та перспективи побудови правової держави в Україні. *Право України*. 2000. № 1. С. 5–20.

4. Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Поліщук І. О. Держава правова. Харків : Право, 2015. 156 с.

5. Єрмоленко Д. Співвідношення соціальної та правової держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 8. С. 95–96.

6. Єщенко М. Г. Основні поняття й ознаки правової держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 72–74.

7. Іваненко Г. Основні принципи правової держави. *Митна справа*. 2002. № 4. С. 21–30.
8. Касинюк Л. А., Мельник Е. А. Правова держава та проблеми становлення її в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 28–32.
9. Коршун А. О. Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади : монографія. Київ : ХАЙ-ТЕК ПРЕС, 2022. 192 с.
10. Косілова О. І. Механізм правової держави: принципи функціонування, тенденції розвитку в сучасній Україні. *Інформація і право*. 2016. № 1(16). С. 92–101.
11. Косілова О. І. Особливості формування правової держави і громадянського суспільства в сучасній Україні. *Інформація і право*. 2012. № 3(6). С. 40–46.
12. Лебедева О. В. Правова держава: поняття та принципи. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 203–207.
13. Лісовська Ю. П., Лісовський П. М., Подоляка С. А. Правова держава: історія, теорія, методологія : навч. посібник. Київ : «Кондор», 2018. 348 с.
14. Махновський І. Демократична, соціальна, правова держава і громадянське суспільство: єдність та обумовленість. *Право України*. 2005. № 7. С. 30–42.
15. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України : монографія. Київ, 2000. 600 с.
16. Соломін О. А. Концепція правової держави: сучасний контекст. *Наукові записки НаУКМА. Політичні науки*. 2012. Т. 134. С. 3–7.
17. Терзі О. С. Розвиток історії ідеї правової держави. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2008. № 1. С. 148–152.
18. Тимошенко В. І. Правова держава (теоретико-історичне дослідження). Київ : Наукова думка, 1994. 132 с.
19. Фолес А. М. Механізм сучасної правової держави: доктринальні аспекти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 37–43.

Тема 26. Громадянське суспільство і правова держава

Вступ.

1. Правова держава і громадянське суспільство в історії державно-правової думки.
 2. Поняття правової держави.
 3. Поняття громадянського суспільства.
 4. Співвідношення правової держави та громадянського суспільства.
- Висновок.

Література

1. Бабенко К. Становлення громадянського суспільства в Україні: конституційний вимір. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 12. С. 12–20.
2. Волинка К. Г. Основні тенденції розвитку громадянського суспільства і правової держави в сучасній Україні. *Науковий вісник Запорізького юридичного інституту МВС*. 1999. № 4. С. 8–13.
3. Герасіна Л. М., Погрібна В. Л. Держава правова. Харків : Право, 2015. 156 с.
4. Головащенко О. Громадянське суспільство як основа у становленні правової держави. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 3(54). С. 126–128.
5. *Громадянське суспільство як чинник модернізації сучасної держави : матеріали Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Київ, 20 квіт. 2021 р.). Київ : Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 248 с.
6. Іваненко Г. Основні принципи правової держави. *Митна справа*. 2002. № 4. С. 21–30.
7. Кельман М. С., Котуха О. С., Гентош Р. Є. Правова держава як необхідна умова розвитку громадянського суспільства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2022. № 11. С. 5–10.
8. Кіндратець О. Нові форми взаємодії держави і громадянського суспільства. *Людина і політика*. 2004. № 1. С. 10–17.
9. Колодій А. Концепція громадянського суспільства: проблема узгодженості теоретичних підходів та емпіричних моделей. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка. 1999. 384 с.
10. Костючков С. К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія : Політологія*. 2012. Вип. 170. Т. 182. С. 38–40.
11. Крицкалюк Н. І. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник становлення демократії в Україні : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2016. 221 с.
12. Магновський І. Демократична, соціальна, правова держава і громадянське суспільство: єдність та обумовленість. *Право України*. 2005. № 7. С. 24–37.
13. Наливайко Л. Р., Олійник В. М. Теоретико-правова характеристика взаємодії органів судової влади та інститутів громадянського суспільства : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 192 с.
14. Нестерович В. Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики : монографія. Луганськ, 2014. 736 с.
15. Самофалов Л. П., Самофалов О. Л., Шевченко Д. М. Правова держава як фактор розвитку громадянського суспільства. *Юридичний часопис*

Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 2(12). С. 189–197.

16. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «громадянське суспільство». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3(71). С. 40–52.

17. Славна О. В. Громадянське суспільство як основа розвитку правової держави в контексті конституційної реформи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : «Юридичні науки»*. 2017. № 1. С. 16–19.

18. Тодика Ю. Конституційні засади формування громадянського суспільства в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2003. № 1. С. 15–28.

19. Ходаківський М. Громадянське суспільство і держава: аспекти взаємодії. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 1999. Вип. 2. С. 32–40.

20. Цвих В. Ф. Основні концепції виникнення та формування громадянського суспільства. *Науковий вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2001. Вип. 35. С. 22–31.

Тема 27. Верховенство права

Вступ.

1. Розвиток ідеї верховенства права в державно-правовій думці.

2. Поняття верховенства права.

3. Верховенство права: український досвід.

Висновок.

Література

1. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення і реалізації. *Юридичний журнал*. 2005. № 11. С. 71–77.

2. Бобровник С. В. Зміст і значення інституту верховенства права в умовах трансформації суспільства. *Правова держава*. 2008. Вип. 19. С. 69–73.

3. Боняк В. О. Відображення змісту принципу верховенства права у правовій доктрині та судовій практиці. *Від громадянського суспільства – до правової держави. Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри : матеріали XIV Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Харків, 20 квіт. 2018 р.). Харків : Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2018. С. 22–25.

4. Верховенство права: доповідь, схвалена Венеційською комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року) / пер. на укр. мову С. Головатого (за підтримки Американської агенції з міжнародного розвитку USAID). *Право України*. 2011. № 10. С. 168–184.

5. Вовк Д. Принцип верховенства права в Україні: проблеми визначення та дії. *Юридический вестник*. 2003. № 3. С. 110–113.

6. Гайворонський В. Конституційний принцип верховенства права.

Право України. 2003. № 3. С. 26–31.

7. Головатий С. П. Верховенство права : у 3 кн. Київ : Фенікс, 2006. Кн. 1 : Від ідеї – до доктрини. 624 с.

8. Зейкан Я. Верховенство права: міф чи реальність. *Закон і бізнес*. 2002. № 33. С. 1–29.

9. Кампо В. Верховенство права. *Український юрист*. 2006. № 3. С. 83–88.

10. Козюбра М. І. Принцип верховенства права і права людини. *Права людини і правова держава (до 50-ї річниці Загальної декларації прав людини) : тези доп. та наук. повідомлень* (м. Харків, 10–11 груд. 1998 р.). Харків, 1998. С. 21–27.

11. Костицький М. В. Філософські проблеми верховенства права. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України*. 2007. № 5. С. 9–20.

12. Максимов С. І. Верховенство права. Світоглядно-методологічні засади. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія. 2016. № 4. С. 27–35.

13. Москаль Р. Доктрина верховенства права: аналіз стану наукової розробки проблеми в Україні (2010–2020 роки). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4(117). С. 100–111.

14. Падалка Р. О. Верховенство права як основоположний принцип права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 195 с.

15. Пухтецька А. А. Формування вимог принципу верховенства права західною правовою традицією. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2010. № 3. С. 66–75.

16. Рабинович П. Верховенство права з погляду Страсбурзького суду. *Віче*. 2006. № 9–10. С. 40–44.

17. Савченко О. Принцип верховенства права – нормативна основа громадянського суспільства та правової держави. *Юридична Україна*. 2006. № 12. С. 17–20.

18. Стаднік І. В., Краковська А. Є. Верховенство права як ідеологічна парадигма цивілізованої держави. *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 17–22.

19. Стефанік В. Верховенство права чи верховенство закону? *Віче*. 2004. № 2. С. 19–21.

20. Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія / пер. з англ. А. Іщенка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 208 с.

21. Цувіна Т. Формальні та субстантивні концепції верховенства права в сучасному дискурсі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 197–203.

22. Чепульченко Т. О. Принцип верховенства права як відображення генези прав людини в сучасній правовій державі. *Часопис Київського університету права*. 2008. № 3. С. 48–53.

Тема 28. Поділ державної влади: історія та сучасність

Вступ.

1. Розвиток ідеї поділу державної влади в державно-правовій думці.
2. Принцип поділу державної влади: загальна характеристика.
3. Механізм «стримувань і противаг».

Висновок.

Література

1. Бульба О. Ю. Конституційно-правові аспекти реалізації принципу поділу влади в Україні: національна традиція та сучасність : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2008. 20 с.
2. Забавська Х., Бучин М. Система стримувань і противаг як атрибут демократії: порівняльний аналіз особливостей функціонування у різних формах правління. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2015. Вип. 27. С. 61–68.
3. Козинець О., Пророченко В. Становлення та розвиток теорії поділу влади в історії світової політико-правової думки. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 165–169.
4. Кравців О. Р. Ідея поділу влади в українській політико-правовій думці ХІХ – поч. ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2018. 24 с.
5. Малишкіна Н. О. Принцип поділу державної влади та система стримувань і противаг: генезис і запровадження в Україні. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1(13). С. 2–11.
6. Мартинюк Р. С. Реалізація принципу поділу влади в сучасній Україні: політико-правовий аналіз : монографія. Острог, 2007. 352 с.
7. Монтеск'є Ш.-Л. Про розподіл влади. *Демократія: антологія / упоряд. О. Проценко*. Київ : Смолоскип, 2005. С. 373–377.
8. Москальчук Ю. Г. Система стримувань і противаг як ефективний засіб досягнення взаємодії у роботі органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 16. С. 19–23.
9. Оніщук М.В. Система стримувань і противаг в українській моделі організації влади: проблеми і шляхи вдосконалення. *Часопис Київського інституту права*. 2013. № 3. С. 91–95.
10. Приймак Л. Система «стримувань і противаг» у взаємовідносинах між виконавчою та законодавчою гілками влади як механізм консолідації політичного режиму. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2015. Вип. 6. С. 122–129.
11. Процюк І. В. Система стримувань і противаг у функціонуванні механізму державної влади парламентської держави. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 29. С. 3–15.
12. Салієнко О. О. Теорія поділу державної влади: витоки її зародження.

Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 16–19.

13. Сало І. С. Механізми стримувань і протигаг у політичних системах країн ЄС та в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2(11). С. 65–70.

14. Система стримувань і протигаг у сфері державно-управлінських відносин : наук.-метод. рекомендації / авт. кол. : В. А. Ребкало, В. А. Шахов, Е. А. Афонін та ін. ; за заг. ред. В. А. Ребкала, М. М. Логунової, В. А. Шахова. Київ : НАДУ, 2008. 72 с.

15. Сурнін В. О. Механізми стримувань та протигаг у системі розподілу влади в Україні. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 140–144.

16. Тертишник В. Концептуальні проблеми розподілу влади: до становлення сучасної моделі правової держави в контексті політичної реформи в Україні. *Юридична Україна*. 2003. № 3. С. 13–16.

17. Толстенко В. Принцип поділу влади в генезі форми сучасної держави. *Юридична Україна*. 2014. № 5. С. 15–21.

Тема 29. Праворозуміння в різних школах права

Вступ.

1. Праворозуміння: поняття, суб'єкти, об'єкти та зміст.
2. Нормативістський і позитивістський підходи до праворозуміння.
3. Соціологічний і психологічний підходи до праворозуміння.
4. Історична школа права.

Висновок.

Література

1. Алаїс С. І. Проблема праворозуміння в основних школах права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 16 с.

2. Беляневич О. Декілька нотаток про дуалізм права. *Юридичний журнал*. 2004. № 12. С. 24–26.

3. Бобровник С. В. Сучасне правопізнання: теоретичні проблеми та роль у подоланні колізій. *Правова держава : щорічник наукових праць*. 2005. Вип. 16. С. 87–92.

4. Геселев О. В. Праворозуміння та розсуд у правозастосовній діяльності. Теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2021. 298 с.

5. Дудаш Т. І. Праворозуміння: герменевтичне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2008. 16 с.

6. Дурнов Є. Поняття та види функцій праворозуміння. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 154–159.

7. Заєць А. П. Праворозуміння. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ, 2006. 233 с.

8. Козюбра М. І. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*.

2010. № 4. С. 10–22.

9. Колодій А., Колодій О. Праворозуміння: теорія, політика, практика. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2010. № 3(62). С. 12–18.

10. Кривицький Ю. В. Праворозуміння як світоглядний і методологічний фундамент правової реформи. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 25–30.

11. Кучук А. М. Праворозуміння (розуміння права): гносеологічні застороги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 18–20.

12. Луцький Р. П. Основні типи праворозуміння. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Право. 2011. Вип. 15. С. 53–56.

13. Мозоль Н. І. Сучасні концепції праворозуміння: поняття, характеристика та особливості. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 36–41.

14. Оборотов Ю. Праворозуміння як аксіоматичне начало (постулат) права. *Право України*. 2010. № 4. С. 49–55.

15. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права. *Право України*. 2010. № 4. С. 156–163.

16. Письменна О. П. Праксеологія праворозуміння в різних умовах суспільного буття. *Право та державне управління*. 2018. № 1. Т. 2. С. 25–29.

17. Рабінович П. М. Інтегральність праворозуміння як методологічна проблема. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 3. С. 47–55.

18. Селиванов В. Нетотожність права і закону (методологічний аспект). *Право України*. 2005. № 5. С. 25–32.

19. Скоробогатов А. Праворозуміння: поняття і типологія. *Філософія права і загальна теорія права*. 2015. № 1–2. С. 204–210.

20. Тарахонич Т. І. Сучасні підходи до праворозуміння. *Альманах права*. 2011. Вип. 2. С. 149–153.

21. Шелестов К. О. Домінуюче праворозуміння у функціонуванні правових систем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Одеса, 2010. 22 с.

Тема 30. Поняття та сутність права

Вступ.

1. Плюралізм підходів до праворозуміння.

2. Багатозначність терміно-поняття «право». Риси об'єктивного права.

3. Сутність права: поняття та різні підходи.

Висновок.

Література

1. Алаїс С. І. Проблема праворозуміння в основних школах права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 16 с.

2. Андріїв В. Наукова думка про право: логіко-історичний контекст

аналізу. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 7(139). С. 3–6.

3. Бернюков А. Право як один із основоположних законів буття (філософсько-теоретичний аналіз). *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2015. Vol. 2. Issue 5. S. 102–108.

4. Гоцуляк Ю. В. Онтологічне праворозуміння в соціологічній доктрині права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2020. Вип. 60. С. 215–218.

5. Дзівідзінський В. Є. Природне та позитивне право: компаративний аналіз. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія*. 2012. Т. 20. Вип. 22(2). С. 71–75.

6. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2010. 360 с.

7. Козловський А. А. Право і буття: феноменологічний аспект праворозуміння. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 11. С. 203–215.

8. Козюбра М. І. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10–22.

9. Козюбра М. І., Погребняк С. П., Цельєв О. В., Матвєєва Ю. І. Загальна теорія права. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.

10. Кривицький Ю. В. Праворозуміння як світоглядний і методологічний фундамент правової реформи. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 25–30.

11. Кучук А. М. Основи теорії правового поліцентризму : монографія. Дніпро : ДДУВС ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.

12. Кучук А. М. Праворозуміння (розуміння права): гносеологічні застороги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 18–20.

13. Луцький Р. П. Основні типи праворозуміння. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Право*. 2011. Вип. 15. С. 53–56.

14. Мірошніченко М. Право: терміно-поняття, поняття, категорія. *Право України*. 2006. № 3. С. 29–32.

15. Мозоль Н. І. Сучасні концепції праворозуміння: поняття, характеристика та особливості. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 36–41.

16. Оніщенко Н. М. Проблеми поняття, сутності та природи права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 4–9.

17. Письменна О. П. Праксеологія праворозуміння в різних умовах суспільного буття. *Право та державне управління*. 2018. № 1. Т. 2. С. 25–29.

18. Погрібний О. О. Позитивний і природно-правовий підходи до поняття права: проблема мирного співіснування. *Право та економіка: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Одеса, 30 трав. 2008 р.). Одеса, 2008. С. 403–405.

19. Самбор М. А. Право як поняття та підходи до його розуміння. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки*. 2011. № 87. С. 59–63.

20. Скоробогатов А. Праворозуміння: поняття і типологія. *Філософія права і загальна теорія права*. 2015. № 1–2. С. 204–210.

21. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

Тема 31. Принципи права

Вступ.

1. Визначення поняття «принципи права» та його ознаки.

2. Принципи права: форми існування та види.

3. Характеристика принципу верховенства права.

Висновок.

Література

1. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення і реалізації. *Юридичний журнал*. 2005. № 11. С. 71–77.

2. Бахновська І. П. Риси принципів права: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. С. 18–22.

3. Бахновська І. П., Сова Ю. В. Загальнолюдські принципи права як універсальні нормативні засади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 14–17.

4. Біржакова Є. О. Порівняльна характеристика властивостей та принципів права (теоретико-правовий аспект). *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 104–108.

5. Вовк Д. Принцип верховенства права в Україні: проблеми визначення та дії. *Юридический вестник*. 2003. № 3. С. 110–113.

6. Гайворонський В. Конституційний принцип верховенства права. *Право України*. 2003. № 3. С. 26–31.

7. Геєць І. В. Місце принципів права в системі джерел права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 6. С. 10–12.

8. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22–28.

9. Зейкан Я. Верховенство права: міф чи реальність. *Закон і бізнес*. 2002. № 33. С. 1–29.

10. Іліка М. Загальні принципи права: природно-правовий та позитивістський підходи до їх розуміння. *Публічне право*. 2020. № 1(37). С. 169–175.

11. Кампо В. Верховенство права. *Український юрист*. 2006. № 3. С. 88–94.

12. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164.

13. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 ; 12.00.02. Київ, 1999. 38 с.
14. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ : Юрінком, 1995. 272 с.
15. Костицький М. В. Філософські проблеми верховенства права. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України*. 2007. № 5. С. 25–36.
16. Петришин О. В. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. № 3. С. 24–34.
17. Погребняк С. П. Основоволожні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право, 2008. 240 с.
18. Полянничко А. О. Принципи права: сучасний загальнотеоретичний погляд. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3(47). С. 55–60.
19. Рабінович П., Луців О. Верховенство права: сучасні вітчизняні підходи до інтерпретації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 3–16.
20. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування : монографія. Дніпро : Середняк Т. К., 2014. 124 с.
21. Фулей Т. Загальнолюдські (загальноцивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти. *Право України*. 2003. № 7. С. 24–29.

Тема 32. Норми права в системі соціальних норм

Вступ.

1. Поняття та види соціальних норм.
 2. Загальна характеристика норм права.
 3. Співвідношення норм права з іншими видами соціальних норм.
- Висновок.

Література

1. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3. Ч. 1. С. 15–18.
2. Вакарюк Л. Норма права та правовий режим: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 171–176.
3. Вовк Д. Право і релігія: спільні риси та відмінності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2007. № 1 (48). 29–34.
4. Гоцуляк Ю. В. Норма та повинність як основи правого буття у вченні Ганса Кельзена. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 73. С. 50–56.
5. Корчевна Л. До питання про концептуальну єдність моралі та права. *Юридична Україна*. 2004. № 6. С. 11–14.
6. Костенко Л. Право звичаїв. *Юридичний журнал*. 2006. № 8. С. 38–44.
7. Лисюк І. І. Деякі питання виникнення соціальних норм. *Часопис*

Київського університету права. 2011. № 3. С. 65–69.

8. Міма І. В. Характеристика релігійних норм як різновиду соціальних норм. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. № 43. С. 133–139.

9. Могілевський Л. В. Сутність поняття «норма права». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1(10). С. 14–18.

10. Мохонько А. В. Місце норм права у системі соціальних норм. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2008. Вип. 48. С. 44–49.

11. Мохонько А. В. Соціальні норми: сутнісні характеристики. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 46. С. 35–40.

12. Ніжиборська Л. А. Основні види соціально-нормативних регуляторів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. №3. С. 45–51.

13. Парасюк В. М. Зміст моральних норм у праві. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. 2004. № 1. С. 318–329.

14. Сердюк І. А. Норма права, правова нора і юридична норма: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 129–136.

15. Ставицька О. Норма права в системі чинників регулювання соціальних конфліктів. *Право України*. 2001. № 10. С. 33–39.

16. Тихонович Л. А. Поняття соціальних норм та їх ознаки. *Збірник наукових праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Право»*. 2011. Вип. 16. С. 24–30.

17. Толкачова Н. Є. Деякі аспекти співвідношення звичаю, традиції та права. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки*. 2002. Вип. 45–48. С. 20–22.

18. Шевцов С. В. Канонічне церковне право. *Філософія права і загальна теорія права*. 2016. № 1–2. С. 252–256.

Тема 33. Види норм права

Вступ.

1. Поняття норми права.

2. Класифікація класичних норм права.

3. Види і характеристика спеціалізованих норм права.

Висновок.

Література

1. Бойко В. В. Загальнотеоретична характеристика спеціальної правової норми та її конкуренції із загальною нормою. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2013. № 1(7). С. 1–13.

2. Боняк В. О. Поняття «норма права» в сучасній правничій науці. *Право і суспільство*. 2018. № 3. Ч. 1. С. 15–18.

3. Вакарюк Л. Норма права та правовий режим: співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. Вип. 1. С. 71–76.
4. Головчук В. М. Поняття та види нетипових норм права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 23. Ч. I. Т. 1. С. 42–45.
5. Дехтярьов О. В., Олійник О. Б. Юридична природа та значення норми права. *Право та державне управління*. 2018. № 4 (33). С. 11–15.
6. Заморська Л. І. Відносно визначені норми права: поняття, структура, функції : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01. Одеса, 2009. 190 с.
7. Заморська Л. І. Норма права як основний елемент системи права. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 1. С. 42–45.
8. Кривицький Ю. В. Спеціалізовані норми права в механізмі правового регулювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 260 с.
9. Могілевський Л. В. Сутність поняття «норма права». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1(10). С. 14–18.
10. Пильгун Н. В., Григоренко М. О. Особливості та значення норми права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 55–57.
11. Погорілко В., Федоренко В. Поняття, ознаки, види і структура конституційно-правових норм. *Право України*. 2001. № 11. С. 9–15.
12. Погрібний С. О. Імперативні та диспозитивні норми та їх роль в регулюванні цивільних відносин. *Університетські наукові записки*. 2010. № 2(34). С. 46–54.
13. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. 10-е вид., доп. Львів : Край, 2008. 224 с.
14. Сердюк І. А. Норма права, правова норма і юридична норма: співвідношення понять. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 129 – 136.
15. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

Тема 34. Структура норми права

Вступ.

1. Підходи до розуміння структури норми права.
2. Характеристика структурних елементів норми права.
3. Співвідношення норми права і припису, закріпленого у статті нормативно-правового акта.

Висновок.

Література

1. Боняк В. О. Структура норми права: плюралізм підходів до її визначення. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 21–23.

2. Дашковська О. Правові дефініції як різновид нормативних приписів. *Вісник Національної академії правових наук*. 2012. № 3(70). С. 16–23.
3. Заморська Л. І. Відносно визначені норми права: поняття, структура, функції : дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01. Одеса, 2009. 190 с.
4. Заморська Л. І. Категорія «структура норми права» як основа його нормативності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 50. С. 19–25.
5. Корнута Р. Вітчизняні погляди на структуру норми права. *Право України*. 2007. № 7. С. 22–31.
6. Кривицький Ю. В. До проблеми структури норми права. 2009. URL : http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=400.
7. Мураховська Т. Є. Проблематика структури норм права у зв'язку з системою права. *Форум права*. 2012. № 4. С. 670–674.
8. Наден О. В. Структура норм кримінального права. *Проблеми законності*. 2006. Вип. 79. С. 121–129.
9. Орехов В. Загальнотеоретичні проблеми розуміння санкції. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 4. С. 12–21.
10. Погорілко В., Федоренко В. Поняття, ознаки, види і структура конституційно-правових норм. *Право України*. 2001. № 11. С. 9–15.
11. Погрібний І. М. Визначення та особливості структури процесуальних норм. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 43. С. 15–19.
12. Сидоренко О. О. Особливості структури процесуально-правової норми. *Проблеми законності : академічний зб. наук. праць*. 2012. Вип. 119. С. 314–317.
13. Стецик Н. В. Норма права та нормативно-правовий припис: загальнотеоретичні аспекти. *Публічне право*. 2016. № 4. С. 212–219.
14. Суханова Д. С. Роль системоутворюючих спеціалізованих нормативних приписів у механізмі правового регулювання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. Ч. 2. С. 89–92.
15. Сухонос В. В. Структура правової норми у контексті теорії права. 2009. URL : https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/K_DPD/Struktura-pravovoi_normi.pdf.
16. Шутак І., Онищук І. Юридична техніка конструювання норми права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 2. С. 39–44.

Тема 35. Юридична нормотворчість: поняття і процес

Вступ.

1. Співвідношення правоутворення й юридичної нормотворчості.
2. Об'єктивне і суб'єктивне в нормотворчості.
3. Поняття та стадії нормотворчого процесу.

Висновок.

Література

1. Дзейко Ж. Законодавча техніка: поняття і значення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки.* 2006. С. 11–15.
2. Дідич Т. О. Суб'єкти нормопроектної діяльності: поняття, ознаки та вимоги. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* Вип. 27. С. 108–113.
3. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2010. 360 с.
4. Дорохов Р. П. До питання про теоретико-методологічні засади нормотворчості. *Митна справа.* 2011. № 5(77). Ч. 2. С. 84–89.
5. Ковальський В. С., Козінцев І. П. Правотворчість: теоретичні і логічні засади. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 192 с.
6. Коростей В. Проблеми правотворчості в Україні. *Право України.* 2004. № 3. С. 121–124.
7. Косинський В. Законодавчий процес та процедура: їх основні стадії і етапи. *Право України.* 1999. № 6. С. 56–62.
8. Коталейчук С. П. Правотворчість та законотворчість: чинники впливу та особливості законотворчого процесу в Україні. *Науковий вісник Юридичної академії МВС.* 2005. № 4. С. 98–105.
9. Левицька Н. О. Поняття юридичної техніки та юридичної технології в сучасній правовій науці. *Порівняльно-аналітичне право.* 2018. № 3. С. 31–33
10. Мулявка Д. Етапи нормотворчого процесу в МВС України. *Підприємництво, господарство і право.* 2006. № 12. С. 18–20.
11. Олійник А. Законодавчий процес – його основні риси і особливості. *Право України.* 1998. № 4. С. 69–73.
12. Плавич С. В. До визначення поняття правотворчості. *Часопис Київського університету права.* 2007. № 1. С. 45–51.
13. Погорелова З. О. Природа нормотворчої діяльності української держави. *Правова держава.* 2019. № 36. С. 19–25.
14. Попова О. В. Нормотворчий процес та правозастосування : навч. посібник. Київ : НУБіП України, 2022. 168 с.
15. Риндюк В. І. Нормотворча діяльність : навч.-метод. посібник. Київ : КНЕУ, 2009. 162 с.
16. Романов Я. В. Стадії підзаконного нормотворчого процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція».* 2014. № 11. Т. 1. С. 59–61.
17. Сердюк І. А. Вживання термінів «правотворчість» і «нормотворчість» у сучасній правничій науці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2017. № 3. С. 75–84.
18. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правотворчість». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2017. № 2. С. 73–80.

19. Чернякович Є. А. Стадії та юридична техніка нормотворчої діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. № 83. С. 247–252.

20. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ : Реферат, 2007. 640 с.

ТЕМА 36. Нормотворча діяльність в МВС України

Вступ.

1. Поняття нормотворчої діяльності в МВС України.
2. Принципи нормотворчої діяльності в МВС України.
3. Стадії нормотворчого процесу в МВС України.

Висновок.

Література

1. Вороніна І. М. Аксіологічні засади нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2018. 232 с.

2. Горбунова Л. Конституційні засади забезпечення законності у нормотворчості. *Право України*. 2004. № 7. С. 15–20.

3. Железняк Н. Нормотворча діяльність як форма реалізації державної правової політики. *Право України*. 2004. № 7. С. 94–99.

4. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.

5. Конституція України : прийнята на 5–й сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами та доповненнями станом на 30 вересня 2016 року). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

6. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

7. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248608057>.

8. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів в органах юстиції та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів : наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05#Text>.

9. Про затвердження Інструкції з організації нормотворчої діяльності в Міністерстві внутрішніх справ України : наказ МВС України від 27.07.2012 № 649. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0649320-12>.

10. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10 червня 1997 р. № 503/97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97>.

11. Проект Закону України «Про правотворчу діяльність». URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355.

12. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛЮБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
13. Рибалкін А. О. Нормотворчість органів внутрішніх справ (аспекти загальної теорії) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2005. 217 с.
14. Салманова О. Ю. Актуальні питання нормотворчої діяльності Національної поліції України. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1/1. С. 159–162.
15. Сердюк І. А. Вживання термінів «правотворчість» і «нормотворчість» у сучасній правничій науці. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 73–80.
16. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правотворчість». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 73–80.
17. Слинко Д. В. Юридичний процес: історія, практика : монографія. Харків : Вид-во «НТМТ», 2017. 415 с.
19. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.
20. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. ; за ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
21. Шевчук О. А. Організаційно-правові засади нормотворчості центральних органів виконавчої влади в Україні. *Проблеми законності*. 2011. № 117. С. 239–249.

Тема 37. Правоутворення в різних школах права

Вступ.

1. Розуміння правоутворення в аспекті сучасних типів правопізнання.
 2. Правоутворення як елемент понятійно-категоріального апарату юридичної науки.
 3. Сучасний стан та перспективи розвитку правоутворення в Україні.
- Висновок.

Література

1. Дідич Т. О. Місце громадянського суспільства в механізмі сучасного правоутворення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2021. Вип. 67. С. 25–28.
2. Дідич Т. О. Моніторинг сучасного стану правоутворення в Україні: пізнавально-правові аспекти. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 45–50.
3. Дідич Т. О. Перспективи розвитку правоутворення в Україні крізь призму застосування прогностичного методу дослідження. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля*

Данила Галицького. Серія : Право. 2021. № 12. С. 29–36.

4. Дідич Т. О. Правоутворення в Україні: теоретико-правові та практичні аспекти : монографія. Київ : Вид-во Ліра-К, 2017. 492 с.

5. Дідич Т. О. Правоутворення як самостійне поняття: доктринальні підходи до розуміння. *Право і суспільство*. 2016. № 3(1). С. 11–16.

6. Душек Н. Правоутворення: до постановки проблеми. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 19–23.

7. Іваненко О. В. Загальнотеоретичний аналіз природи та сутності правоутворення: окремі питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 22–24.

8. Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні і логічні засади. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 192 с.

9. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2000. 20 с.

10. Лозинська І. В. Правотворення, правотворчість та законотворчість: проблема співвідношення. *Митна справа*. 2011. № 5(77). Ч. 2. С. 18–21.

11. Матвеева Л. Соціальні фактори правоутворення та правотворчості в транзитний період. *Теорія і практика*. 2015. С.16 - 20.

12. Моїсеєнкова С. Філософсько-правовий аналіз механізму правоутворення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5. С. 123–127.

13. Нечипоренко А. О. Поняття та генезис правоутворення в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 70–73.

14. Патерило І. В. Загальнотеоретичні засади застосування аксіологічного підходу до проблем правотворчості. *Науковий вісник Юридичної академії МВС України*. 2005. № 4. С. 80–86.

15. Плавич С. В. До визначення поняття правотворчості. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 1. С. 45–51.

16. Правоутворення в Україні: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : монографія ; за заг. ред. проф. Боцицького Ю. Л. Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2010. 592 с.

17. Сайфуліна Ю. В. Правоутворення як форма виникнення і буття права. *Митна справа*. 2011. № 2(74). Ч. 2. С. 14–18.

18. Сенидяк Н. М. Стан дослідження проблеми механізму правоутворення. *Наше право*. 2013. № 7. С. 36–41.

Тема 38. Форми права

Вступ.

1. Форма і джерело права: аспекти співвідношення.

2. Форми права в різних школах права.

3. Характеристика форм права в Україні.

Висновок.

Література

1. Гураленко Н. Основні концептуальні підходи до розуміння категорії «джерело права». *Юридична Україна*. 2007. № 6. С. 32–40.
2. Делія Ю. В. Джерела (форми) права у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні (загальнотеоретичний аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3(64). С. 12–17.
3. Делія Ю. В. Ієрархія джерел права у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2. С. 16–23.
4. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2010. 360 с.
5. Дунас О. І. Система джерел права як складноорганізований механізм. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 19–24.
6. Жак А. Порівняльно-правовий аналіз джерел (форм) права романо-германської правової системи та англосаксонської правової сім'ї. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Вип. 2. С. 97–102.
7. Зміївська С. Джерела та форми позитивного права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2007. № 1. С. 263–289.
8. Качур В. О. До розуміння та визначення поняття «джерела права». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : «Юриспруденція»*. 2013. № 6–1. Т. 1. С. 36–39.
9. Луць Л. А. Система джерел права: проблеми і тенденції розвитку. *Національна держава і право в умовах глобалізації : зб. наук. статей*. 2007. С. 45–52.
10. Луцький Р. П. Ієрархічність правових джерел (нормативних актів) як відображення буття позитивного права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 18–21.
11. Магновський І. Особливості трактування сучасної системи джерел права України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія юридична*. 2017. № 876. С. 68–74.
12. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : монографія. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2008. 336 с.
13. Пархоменко Н. Джерела та форми права як категорії права: до постановки проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 4. С. 49–54.
14. Петришин О. В. Праворозуміння у вітчизняній теорії права: загальносоціальний контекст. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 37–49.
15. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «джерело права». *Науковий та методичний щорічник Дніпропетровського інституту внутрішніх справ : зб. наук. праць*. 2003. № 1. С. 113–116.
16. Тополевський Р. Б. Системні зв'язки юридичних джерел права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2004. 29 с.
17. Хомюк Н. Система джерел права: деякі теоретичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 27–33.

18. Чубоха Н. Співвідношення категорій «форма» та «джерело» права. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 2(12). С. 105–110.

Тема 39. Нормативно-правовий акт: поняття і види

Вступ.

1. Загальна характеристика форм права.
2. Поняття та види нормативно-правових актів.
3. Співвідношення нормативно-правового акта з іншими різновидами правових актів.

Висновок.

Література

1. Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 128–131.
2. Вилегжаніна М. Функції нормативно-правового акта. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 2. С. 31–36.
3. Гетьман Є. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, функції, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 2. С. 92–100. URL : http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-92-100.pdf.
4. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2010. 360 с.
5. Зміївська С. Джерела та форми позитивного права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2007. № 1. С. 263–289.
6. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави й права : підруч. Київ : Кондор, 2006. 478 с.
7. Косович В. Система нормативно-правових актів України: основні напрями вдосконалення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 53. С. 23–35.
8. Кравченко М. Поняття, ознаки і сутність правового закону. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 37. С. 79–85.
9. Лазнюк Н. В. Види нормативно-правових актів. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 13. С. 95–102.
10. Мурашин О. До питання про поняття правового акта. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 12. С. 7–9.
11. Оборотов І. Г. Темпоральні грані права : монографія. Миколаїв : ТОВ «Фірма «Гліон», 2009. 230 с.
12. Оборотов І. Г. Проблеми розвитку часових характеристик джерел права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2006. Вип. 29. С. 92–96.
13. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : монографія. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2008. 336 с.
14. Плечій О. Юридична сила нормативно-правових актів: загальнотеоретична характеристика. *Проблеми державотворення і захисту*

прав людини в Україні : матеріали ІХ регіональної наук.-практ. конф. Львів, 2003. С. 40–41.

15. Про нормативно-правові акти : проект Закону України від 12.12.2012 № 0922. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45021.

16. Сердюк І. А. Закон як філософська та загальнотеоретична категорія: питання взаємозв'язку та взаємозумовленості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4(68). С. 40–50.

17. Сердюк І. А. Нормативно-правовий акт у співвідношенні з актом застосування та актом тлумачення норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 3. С. 152–159.

18. Хиля М. Юридичні вимоги до нормативно-правових актів у системі джерел адміністративного права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2(18). С. 89–94.

19. Христова Г., Гайдамака І. Історія формування та особливості сучасного розуміння нормативно-правового акту. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2007. Вип. 35. С. 43–48.

20. Шуберт Е. С. Функції підзаконних нормативно-правових актів в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. Т. 4. С. 213–215.

Тема 40. Межі чинності нормативно-правових актів

Вступ.

1. Параметри обмеження чинності нормативно-правових актів.
2. Дія нормативно-правових актів у часі. Зворотна сила закону.
3. Чинність нормативно-правових актів у просторі та на коло суб'єктів.

Висновок.

Література:

1. Богачова Л. Л. Дія підзаконних нормативно-правових актів у часі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3(28). Т. 1. С. 10–13.

2. Богачова Л. Л. Просторові межі дії нормативно-правового акта. *Київський часопис права*. 2021. № 3. С. 7–11.

3. Гарник Л. Л. Зупинення дії нормативно-правового акту (питання теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 155 с.

4. Косович В. Напрямок дії нормативно-правових актів України у часі: теоретичні та практичні аспекти, необхідність вдосконалення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 11–26.

5. Крохмаль В. Про юридичну дійсність міжнародних договорів. *Право України*. 1996. № 5. С. 189–196.

6. Мазан Л. П. Поняття «дія нормативно-правових актів у часі» в контексті сучасного праворозуміння. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2011. Вип. 53. С. 70–76.

7. Макаренко Л. О. Дія нормативних актів: проблеми теорії та практики. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 1999. Вип. 4. С. 15–21.

8. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посібник. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

9. Оборотов І. Г. Темпоральні грані права : монографія. Миколаїв : ТОВ «Фірма «Іліон», 2009. 230 с.

10. Плечій О. Межі і сфери дії нормативно-правових актів: загальнотеоретичний аналіз. *Митна справа*. 2003. № 1. С. 121–129.

11. Плечій О. Часові межі дії нормативно-правових актів України: проблемні питання. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2002. Вип. 37. С. 70–73.

12. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності : Указ Президента України від 10.06.1997 № 503/97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503/97#Text>.

13. Пушняк О. В. До питання співвідношення термінів «набуття чинності нормативно-правовим актом» та «введення в дію нормативно-правового акта». *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 580–592.

14. Пушняк О. В. Категорія «час» у правовому вимірі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2006. 20 с.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) від 9 лютого 1999 р. № 1-рп/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#Text>.

16. Теплюк М. О. Дія закону в контексті дії права. *Держава і право у світлі сучасної юридичної думки : зб. наук. праць на пошану академіка Ю.С. Шемшученка. До 75-річчя від дня народження*. Київ : Юридична думка, 2010. С. 105–115.

17. Теплюк М. О., Ющик О. І. Введення в дію законів України: питання теорії та практики. Київ : Парламентське вид-во, 2011. 200 с.

18. Шуліма А. О. Темпоральна дія нормативно-правового акта та юридична практика. *Наукові записки. Юридичні науки*. 2010. Т. 103. С. 56–59.

19. Щирба М. Ю. Втрата чинності та зупинення дії нормативно-правових актів: деякі теоретико-прикладні аспекти. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 31–40.

Тема 41. Правовий прецедент як форма буття права

Вступ.

1. Загальна характеристика форм права.
 2. Правовий прецедент: поняття та види.
 3. Судовий прецедент як джерело права: англо-американський і національний досвід.
- Висновок.

Література

1. Бондаренко Є. І. Становлення правового прецеденту як джерела права. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11–12. С. 33–44.
2. Вербицький Д. Теоретико-правові аспекти формування прецедентного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 12–15.
3. Голева А. Сутність і переваги судового прецеденту. *Юридичний вісник України*. 2004. № 47. С. 30–38.
4. Демків Р. Я. Правовий прецедент та його співвідношення з законом як основним джерелом права в Україні. *Митна справа*. 2015. № 3(99). С. 8–14.
5. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка». 2010. 360 с.
6. Завгородній В. А. Прецедентність як ознака практики Європейського Суду з прав людини. *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12. С. 14–20.
7. Зміївська С. Джерела та форми позитивного права. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2007. № 1. С. 263–289.
8. Іванюра І. С. Судовий прецедент як джерело права в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 28–30.
9. Квятковська Б. Особливості судового прецеденту в англо-саксонській та романо-германській правових сім'ях (порівняльний аналіз). *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_3.
10. Квятковська Б. І. Судовий прецедент: деякі теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 21. Ч. II. Т. 1. С. 52–55.
11. Любчик О. А. Правовий прецедент – джерело права в Україні: так чи ні? *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2020. № 3(91). С. 41–54.
12. Малишев Б.В. Судовий прецедент у правовій системі Англії (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 19 с.
13. Мідзявська В. Судовий прецедент: структура, види. *Право України*. 2006. № 6. С. 36–42.
14. Ніколенко Л. М. Визначення місця судового прецеденту в системі

джерел українського права. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право.* 2021. Вип. 3(51). С. 63–68.

15. Ніколенко Л. М. Щодо визначення правового прецеденту в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2014. Вип. 27. Т. 2. С. 11–15.

16. Ніколенко Л. Щодо визначення судового прецеденту в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2014. Вип. 27. Т. 2. С. 11–15.

17. Пархета А. А. Полеміка розуміння поняття правового прецеденту. *Актуальні проблеми держави і права.* 2010. № 5. С. 411–417.

18. Пархоменко Н. Джерела та форми права як категорії права: до постановки проблеми. *Часопис Київського університету права.* 2006. № 4. С. 49–54.

19. Сахнюк В. В. Роль та місце судового прецеденту у системі джерел національного права. *Молодий вчений.* 2017. № 5.1 (45.1). С. 119–122.

20. Черномаз О. Б. Правовий прецедент як джерело права в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2016. № 1. С. 42–48.

Тема 42. Систематизація законодавства та її форми

Вступ.

1. Систематизація законодавства: поняття, значення та співвідношення з уніфікацією законодавства.

2. Облік та інкорпорація законодавства.

3. Кодифікація та консолідація законодавства.

Висновок.

Література

1. Гетьман Є. А. Кодифікація законодавства України: загальна характеристика, особливості, види : монографія. Харків : Право, 2012. 192 с.

2. Гетьман Є. Консолідація як форма систематизації законодавства України. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2015. № 3. С. 21–28.

3. Денис Є. В. Основоположні принципи кодифікації законодавства. *Альманах права.* 2012. Вип. 3. С. 127–130.

4. Добробог Л. М. Інкорпорація та консолідація законодавства як форми систематизації. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія».* 2014. Т. 14. С. 365–370.

5. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Поняття, зміст, сутність та види систематизації законодавства. *Правова держава.* 2003. № 14. С. 8–13.

6. Іванченко О. П. Систематизація законодавства: науковий вектор, практичні потреби. *Часопис Київського університету права.* 2015. № 3. С. 53–56.

7. Іванченко О. М. Сутність та юридична природа систематизації законодавства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 23–27.
8. Клещенко Н. Уніфікація законодавства: теоретико-прикладні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2020. 204 с.
9. Козловський А. Систематизація законодавства як гносеологічний процес. *Право України*. 2000. № 2. С. 41–49.
10. Котик Г. В. Поняття та види систематизації законодавства. URL : <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v32/6.pdf>.
11. Котик Г. В. Юридичні технології консолідації ювенального законодавства України. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 9–14.
12. Меленко С. Г. Консолідація: логіко-гносеологічний аналіз. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2008. Вип. 478. С. 10–16.
13. Маленко С. Г. Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 18 с.
14. Петков С. В. Систематизація та кодифікація законодавства: концептуальний вимір. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2020. № 1 (1). С. 6–11.
15. Плавич В. П. Систематизація законодавства України : проблеми теорії і методології. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2001. № 4. С. 8–12.
16. Погорелов Є. В. Кодифікація, її функції як форми систематизації. Типи удосконалення законодавства. *Вісник Запорізького інституту внутрішніх справ*. 2000. Вип. 1. С. 80–84.
17. Погребняк С. П., Лук'янов Д. В., Биля-Сабадаш І. О. та ін. Порівняльне правознавство : підруч. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.
18. Риндюк В. І. Облік та інкорпорація законодавства як інформаційні передумови його систематизації. *Právna veda a prax v treťom tisícročí*. 2015. 27–28 február. С. 19–22.
19. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. 220 с.
20. Смородинський В. С. Систематизація національного законодавства як юридичний інструмент забезпечення прав людини. *Проблеми законності : республік. міжвід. наук. зб.* 2008. Вип. 99. С. 19–29.
21. Шемшученко Ю. С., Ющик О. І., Горбунова Л. М., Теплюк М. О., Гульченко Л. В., Риндюк В. І. Кодифікація законодавства України: теорія, методологія, техніка ; за заг. ред. О. І. Ющика. Київ : Парламентське вид-во, 2007. 208 с.

Тема 43. Правові відносини як визначальна категорія юридичного мислення

Вступ.

1. Багатозначність підходів до розуміння поняття «правові відносини».
 2. Види правових відносин.
 3. Передумови виникнення правовідносин.
- Висновок.

Література

1. Басай О. В. Поняття юридичних фактів: теоретичний аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. Вип. 3(6). С. 8–16.
2. Єрмоленко В. Об'єкт у структурі правовідносин. *Юридична Україна*. 2004. № 1. С. 11–15.
3. Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння. *Право України*. 2006. № 1. С. 25–31.
4. Занфірова Т. А. Правовідносини як форма суспільних відносин. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 533. Правознавство. С. 78–83.
5. Кикоть Г. Проблеми класифікації юридичних фактів у сучасній теорії права. *Право України*. 2003. № 7. С. 42–48.
6. Кикоть Г. Юридичні факти у механізмі правового регулювання: проблеми теорії. *Право України*. 2005. № 7. С. 12–20.
7. Куракін О. М. Категорія правовідносини в системі нормативного регулювання. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 8–15.
8. Савенко В. Правовідносини як форма відображення юридичної природи суспільних відносин в державі. *European political and law discourse*. 2015. Vol. 2. Issue 2. P. 148–152.
9. Сердюк І. А. Вживання термінів «правовідношення» та «правовідносини» в науковій і навчальній юридичній літературі. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2004. № 4. С. 84–87.
10. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій понять «суб'єктивне юридичне право» та «суб'єктивний юридичний обов'язок». *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2005. № 3. С. 113–123.
11. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «об'єкт правовідносин». *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2008. № 1. С. 45–57.
12. Сердюк І. А. Сучасна парадигма дослідження поняття «правовідносини». *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 55–59.
13. Шумило М. М. Розвиток вчення про правовідносини в сучасній українській юридичній науці. *Держава та регіони. Серія Право*. 2014.

№ 3(45). С. 13–17.

14. Юриста О. В. Про поняття та основні ознаки правоохоронного відношення. *Право України*. 1997. № 10. С. 55–57.

Тема 44. Особливості правоохоронних відносин

Вступ.

1. Поняття правоохоронних відносин та їх співвідношення з правозахисними відносинами.

2. Види правоохоронних правовідносин.

3. Особливості структури та змісту правоохоронних відносин.

Висновок.

Література

1. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2007. 20 с.

2. Легуша С. М. Правові відносини як форма і результат правової діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 1. С. 18–27.

3. Поліщук О. М. Диспозитивність і кримінально-правові відносини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. № 69. С. 229–237.

4. Сердюк І. А. Основи теорії правоохоронних відносин : монографія. Дніпро, 2010. 187 с.

5. Сердюк І. А. Правоохоронні відносини: поняття, їх особливості та види : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Київ, 2008. 22 с.

6. Спаський А. С. Теоретико-методологічні засади дослідження правовідносин за участю органів внутрішніх справ. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України*. 2006. № 2. С. 128–134.

7. Чугуников І. І. Правовідносини та форми їх реалізації у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2001. 23 с.

8. Шевченко Я. М. Праворозуміння і правореалізація в правоохоронних відносинах цивільної відповідальності. *Альманах права*. 2011. Вип. 2. С. 18–22.

9. Юриста О. В. Види правоохоронних відносин. *Право України*. 1997. №12. С. 88–90.

10. Юриста О. Динаміка правоохоронних відносин. *Право України*. 2001. №2. С. 144–153.

11. Юриста О. В. Про поняття та основні ознаки правоохоронного відношення. *Право України*. 1997. № 10. С. 55–57.

12. Юриста О. Суб'єкти правоохоронних відносин. *Право України*. 1998. № 2. С. 35–42.

Тема 45. Зміст правовідносин

Вступ.

1. Фактичний, юридичний та вольовий зміст правовідносин.
2. Поняття та зміст суб'єктивного юридичного права.
3. Поняття та зміст суб'єктивного юридичного обов'язку.

Висновок.

Література

1. Андріїв В. М. Сутність і зміст правовідношення. *Форум права*. 2007. № 1. С. 4–8.
2. Бугаєць О. Є. Вихідні засади аналізу категорії «правовідносини». *Вісник Запорізького юридичного інституту МВС*. 2000. № 1. С. 24–30.
3. Бугаєць О. Є. Правовідносини як елемент механізму правового регулювання. *Вісник Запорізького юридичного інституту МВС*. 2000. № 4. С. 33–40.
4. Гнатущенко Ю. Підходи до визначення поняття правовідношення. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 2. С. 32–41.
5. Загальна теорія права : підруч. / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
6. Занфірова Т. А. Правовідносини як форма суспільних відносин. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 533. Правознавство. С. 78–83.
7. Зубчик Ю. Щодо сутності суб'єктивного права. *Юридична Україна*. 2012. № 2. С. 14–19.
8. Карманюк О. П. Суб'єктивні права і юридичні обов'язки в контексті утвердження законності в українському суспільстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 48–52.
9. Карманюк О. П. Юридичні обов'язки і законність: теоретичні аспекти взаємодії. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2016. Vol. IV(16). Issue 95. P. 15–19.
10. Легуша С. М. Правові відносини: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Запорізького юридичного інституту МВС*. 2005. № 3. С. 30–38.
11. Легуша С. М. Правові відносини як форма і результат правової діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 1. С. 18–27.
12. Москальчук К. М. Зміст суб'єктивного права особистості (на матеріалах права доступу громадян України до служби в органах місцевого самоврядування). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 30. Т. 1. С. 88–91.
13. Рождественська О. С. Самуель Пуфендорф та його вчення про обов'язки людини і громадянина. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 988. Вип. 10. С. 85–88.
14. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій понять

«суб'єктивне юридичне право» та «суб'єктивний юридичний обов'язок». *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2005. № 3. С. 113–123.

15. Черновол О. П. Юридичні обов'язки людини і громадянина: теоретичні моделі правового забезпечення та реалізації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2019. 192 с.

16. Шумило М. М. Розвиток вчення про правовідносини в сучасній українській юридичній науці. *Держава та регіони. Серія Право*. 2014. № 3(45). С. 13–17.

17. Юрчак І. Р. Обов'язки особи: теоретико-правовий вимір: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2016. 185 с.

Тема 46. Юридичний факт як підстава розвитку правовідносин

Вступ.

1. Юридичні факти як фактична підстава розвитку правовідносин.
2. Класифікація юридичних фактів.
3. Правові презумпції, правові преюдиції й юридичні фікції та їхня роль у розвитку правовідносин.

Висновок.

Література

1. Басай О. В. Поняття юридичних фактів: теоретичний аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. Вип. 3(6). С. 8–16.

2. Бережний О. Правова природа і галузева належність преюдицій. *Право України*. 2002. № 2. С. 25–32.

3. Боняк В. О. Юридичний факт: поняття та його роль у механізмі конституційно-правового регулювання організації та функціонування органів охорони правопорядку України. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. № 1(01). С. 15–21.

4. Волкова І. Види юридичних фактів-станів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С. 114–118.

5. Гордєєв В. Критерії класифікації юридичних фактів. *Право України*. 2012. № 3–4. С. 396–403.

6. Гордєєв В. Правова природа юридичного факту. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 732–737.

7. Завальний А. Юридичні факти: історичні та сучасні аспекти розуміння. *Право України*. 2006. № 1. С. 25–31.

8. Зеленко І. П. Поняття й підходи щодо класифікації презумпцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 10–2. Т.1. С. 24–27.

9. Зеленко І. П. Юридична фікція як правовий та соціальний інструмент.

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2013. Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. С. 46–49.

10. Кикоть Г. Проблеми класифікації юридичних фактів у сучасній теорії права. *Право України.* 2003. № 7. С. 42–48.

11. Кикоть Г. Юридичні факти у механізмі правового регулювання: проблеми теорії. *Право України.* 2005. № 7. С. 12–20.

12. Коваль О. Класифікація юридичних фактів: наукова фікція і реальність. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі.* 2004. № 1. С. 20–28.

13. Ляшенко Р. Д. Загальна характеристика та властивості преюдиції як засобу судової аргументації. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 3. С. 22–25.

14. Ляшенко Р. Д. Презумпції у праві: питання теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук :12.00.01. Київ, 2011. 234 с.

15. Павліченко О. В. Юридична презумпція, юридична преюдиція та юридична фікція: співвідношення понять. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* 2010. Вип. 50. С. 94–99.

16. Павлова М. Класифікація видів преюдиції як інструмент визначення її суті. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 7. С. 133–137.

17. Пленюк М., Коструба А. Юридичні факти в доктрині приватного права України : монографія Київ : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.

18. Сердюк І. А. Юридичні факти у співвідношенні з правовими презумпціями, правовими преюдиціями й юридичними фікціями та їхній вплив на динаміку правоохоронних відносин. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* 2005. Спец. вип. С. 315–326.

19. Харитонов Є. О. Деякі питання класифікації юридичних фактів. *Актуальні проблеми держави і права.* 2008. Вип. 42. С. 73–81.

20. Чувакова Г. М. Специфіка юридичних фактів-станів. *Актуальні проблеми держави і права.* 2007. №36. С. 108-111.

Тема 47. Система права у співвідношенні з правовою системою та системою законодавства

Вступ.

1. Система права: поняття та співвідношення з правовою системою.

2. Поняття та структура системи законодавства.

3. Співвідношення системи права і системи законодавства.

Висновок.

Література

1. Галюк Р. Г. Співвідношення системи права та системи законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2016. Вип. 74. С. 129–134.
2. Добробог Л. М. Система права: теоретико-правовий дискурс. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 21. Ч. II. Том 1. С. 30–32.
3. Дудар С. К. Теоретичні проблеми визначення юридичного терміну «законодавство» у вітчизняній юридичній науці. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 3–9.
4. Зіменко О. В. Система права та правова система: поняття та особливості співвідношення. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 4. С. 27–34.
5. Лилак Д. Колізії наукових поглядів на поняття «законодавство» і практичну необхідність його нормативної легалізації. *Право України*. 2001. № 8. С. 22–30.
6. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2(81). С. 27–35.
7. Мельник В. П. Поняття та ознаки законодавства: проблеми, підходи, напрями вирішення. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 44. С. 50–54.
8. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії : монографія. Київ. 2002. 352 с.
9. Погорілко В., Малишко М. Правова система – система права – система законодавства суверенної України. *Право України*. 1993. № 9–10. С. 12–24.
10. Поліщук Ю. Д. Елементи системи законодавства. Новітні кримінально-правові дослідження : зб. наук. праць. Миколаїв : Іліон, 2017. С. 312–316. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/17310>.
11. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. ; за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. Харків : Право, 2008. 728 с.
12. Риженко Ю. М. Система права та правова система: особливості взаємозв'язку та взаємовпливу. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 45. С. 113–119.
13. Суходубова І. В. Системні властивості законодавства та його співвідношення із системою права. *Економічна теорія та право*. 2015. № 1(20). С. 268–279.
14. Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : монографія. Харків : Право, 2016. 228 с.
15. Сущенко В. Тлумачення терміну «законодавство» Конституційним Судом України. *Юридичний журнал*. 2003. № 5. С. 128–130.
16. Хаустова, М. Г. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси. *Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць*. 2011. Вип. 21. С. 65–75.

Тема 48. Реалізація норм права

Вступ.

1. Реалізація норм права: поняття та співвідношення з суміжними категоріями.

2. Види реалізації норм права.

3. Акти реалізації норм права.

Висновок.

Література

1. Болокан І. В. Реалізація норм права як правова категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2016. С. 31–38.

2. Борисенко М. О. Поняття та форми реалізації права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 274–276.

3. Власов Ю. Л. Окремі проблеми реалізації норм права у практичній діяльності органів судової влади. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 29. С. 22–26.

4. Гнатюк М. Д. Реалізація правових норм: поняття та значення. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2004. Вип. 27. С. 79–85.

5. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 11. Т. 1. С. 40–42.

6. Дума В. В. Підходи до праворозуміння та реалізації правових норм. *Правова інформатика*. 2009. № 1(21). С. 47–53.

7. Кучук А. М. Забезпечення реалізації норм права (національний і міжнародний аспекти): правовий дискурс. *Альманах міжнародного права*. 2015. № 9. С. 14–20.

8. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 30–33.

9. Пацурківський Ю. П. Реалізація права: поняття, зміст та співвідношення з суміжними категоріями. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Правознавство»*. 2012. Вип. 636. С. 59–64.

10. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації норм права. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Вип. 3(19). С. 107–111.

11. Савенко В. Структурні моделі реалізації норм права в умовах правової реальності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1(21). С. 40–43.

12. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 22–29.

13. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 70–78.

Тема 49. Застосування норм права як багатоаспектне явище правової дійсності

Вступ.

1. Поняття застосування норм права: плюралізм підходів до розуміння.
 2. Стадії процесу застосування норм права.
 3. Акт застосування норм права: поняття, особливості та види.
- Висновок.

Література

1. Атаманова Н. Проблемні питання застосування норм права. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 164–169.
2. Бондар Ю. Правозастосовча діяльність // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 794.
3. Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми : проблемні лекції. Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. 73 с.
4. Гнатюк М. Д. Правозастосування та його місце в процесі реалізації права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 21 с.
5. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні : монографія. Чернігів : Вид-во Лозовий В. М. 2012. 327 с.
6. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 11. Т. 1. С. 40–42.
7. Жук А. Правозастосування (інтелектуально-вольовий бік) // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 804–806.
8. Легка О. В. Застосування норм права як спосіб організації реалізації норм права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 5. С. 12–15.
9. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика). Київ: Реферат, 2010. 260 с.
10. Павлишин О. Правозастосування як об'єкт філософсько-правових досліджень. *Право України*. 2004. № 8. С. 21–25.
11. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 224 с.
12. Рабінович П. Правозастосовча діяльність (загальна характеристика) // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін

Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 795–796.

13. Сердюк І. А. Доктринальні підходи до видової диференціації категорії акт застосування норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 3(87). С. 177–190.

14. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «застосування норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3(49). С. 124–130.

15. Сердюк І. А. Нормативно-правовий акт у співвідношенні з актом застосування та актом тлумачення норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 3. С. 152–159.

16. Сердюк І. А. Плюралізм підходів до визначення кількісного аспекту стадій правозастосовного процесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 25–29.

17. Уварова О. О. Роль принципів у процесі правозастосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2009. 20 с.

18. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан»», 2016. 192 с.

19. Юхимюк О. М. Співвідношення понять «правозастосування» та «застосування норм права». *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 53–56.

ТЕМА 50. Правозастосовний процес: поняття та його стадії

Вступ.

1. Процес застосування норм права як різновид юридичного процесу.
2. Стадії застосування норм права: плюралізм наукових підходів.
3. Діяльність органів Національної поліції, їхніх посадових осіб на різних стадіях процесу застосування норм публічного права.

Висновок.

Література

1. Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2007. 20 с.

2. Бочаров Д. О. Функціонування доказів як семіозис: від фактичних даних – до фактів. *Право України*. 2012. № 7. С. 127–133.

3. Бочаров Д. О. Юридичний доказ як динамічна знакова конструкція. *Право України*. 2011. № 2. С. 186–192.

4. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.

5. Жук А. Правозастосування (інтелектуально-вольовий бік). // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 804–806.

6. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на правозастосовну діяльність в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 10–14.

7. Загальна теорія права : підручник ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.

8. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.

9. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посібник ; за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

10. Назаренко О. А. та ін. Правозастосування : навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва. Київ : НАВС ; ФОП Маслаков, 2020. 160 с.

11. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 224 с.

12. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

13. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

14. Сердюк І. А. Плюралізм підходів до визначення кількісного аспекту стадій правозастосовного процесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 69–75.

15. Сердюк О. В., Щокін Ю. В., Яковюк І. В. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : компендіум ; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. Харків : Право, 2017. 374 с.

16. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, практика : монографія. Харків : Вид-во «НТМТ», 2017. 415 с.

17. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

18. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях : навч. посібник ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ : «ХАЙ-ТЕК ПРЕС», 2017. 316 с.

19. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

20. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан»», 2016. 192 с.

ТЕМА 51. Акт застосування норм права як результат правозастосовної діяльності

Вступ.

1. Акт застосування норм права: поняття, його особливості та співвідношення з суміжними категоріями.

Види правозастосовних актів.

3. Структура акта застосування норм права як юридичного документа.

Висновок.

Література

1. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.

2. Завгородній В. А. Правова природа рішень Європейського Суду з прав людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 15. Т. 1. С. 19–22.

3. Завгородній В. А. Правові акти Європейського Суду з прав людини: види, юридичні наслідки та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2016. № 40. С. 144–150.

4. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваїте, 2016. 392 с.

5. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посібник ; за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

6. Матвєєва Л. Правозастосовчі акти та акти тлумачення права // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 798–800.

7. Назаренко О. А. та ін. Правозастосування : навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : НАВС ; ФОП Маслаков, 2020. 160 с.

8. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

9. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

10. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 22–29.

11. Сердюк І. А. Вживання термінів «правовий акт» і «юридичний акт» в сучасній юридичній науці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 24-27. URL : http://www.lsej.org.ua/3_2016/7.pdf.

12. Сердюк І. А. Доктринальні підходи до видової диференціації категорії акт застосування норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 3(87). С. 177–190.

13. Сердюк І. А. Класифікація правових актів: аналіз існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 87–94.

14. Сердюк І. А. Нормативно-правовий акт у співвідношенні з актом застосування та актом тлумачення норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 3. С. 152–159.

15. Сердюк І. А. Поняття та особливості акта застосування норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 4. С. 43–51.

16. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

17. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

ТЕМА 52. Прогалини у законі, законодавстві та позитивному праві як негативні явища правової дійсності

Вступ.

1. Поняття прогалин у законі, законодавстві та позитивному праві.
2. Види прогалин у законодавстві.
3. Способи подолання прогалин у законодавстві.

Висновок.

Література

1. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.

2. Колотова О. В. Види прогалин у праві. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2008. Вип. 41. С. 86–91.

3. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посібник ; за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

4. Матат Ю. До питання застосування правоположень з метою подолання прогалин у законодавстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 87–91.

5. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Право, 2015. 176 с.

6. Назаренко О. А. та ін. Правозастосування : навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : НАВС ; ФОП Маслаков, 2020. 160 с.

7. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

8. Погребняк С. П. Прогалина в законодавстві // Велика українська

юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право. 2016. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 644–647.

9. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

10. Ротань В. Г., Самсін І. Л., Ярема А. Г. та ін. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / кер. авт. кол. В. Г. Ротань. Харків : Право, 2013. 752 с.

11. Сердюк І. А. Поняття, що відображають повну або часткову відсутність правових норм чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 1. С. 40–44.

12. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

13. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях : навч. посібник ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ : «ХАЙ-ТЕК ПРЕС», 2017. 316 с.

14. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

15. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстиніан»», 2016. 192 с.

Тема 53. Практика Європейського Суду з прав людини як джерело національного права

Вступ.

1. Поняття та види юридичної практики.
2. Юридична природа практики Європейського Суду з прав людини.
3. Роль практики Європейського Суду з прав людини в діяльності Національної поліції України.

Висновок.

Література

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посібник. Київ : Знання, 2005. 655 с.

2. Дудаш Т. І Практика Європейського Суду з прав людини : навч. посібник. 3-є вид., стереотип. Київ : Алерта. 2016. 488 с.

3. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні: теоретичний, методологічний і прикладний аспекти : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 536 с.

4. Завгородній В. А. Інтерпретація поняття «юридична практика» в сучасній теорії права. *Прикарпатський юридичний вісник : зб. наук. праць*. 2017. Вип. 5(20). С. 11–14.

5. Заєць А. С. Юридична практика як одна з основних форм правового виховання. *Право та державне управління*. 2016. № 4(25). С. 11–15.

6. Кагадій М. І. Юридична практика в правовій системі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2005. 240 с.

7. Кочура О. О. Європейський суд з прав людини в конституційно-правовому механізмі захисту прав і свобод громадян України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2015. 216 с.

8. Малишев Б. В. Судова практика: поняття, ознаки, структура. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 2. С. 22–26.

9. Пушкар П. В. Короткий огляд ієрархії судової практики Європейського суду з прав людини, її джерел та юридичної сили. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 6(178). С. 1–6.

10. Рабінович П. М. Рішення Європейського суду з прав людини: до характеристики концептуально-методологічних засад їх обґрунтування. *Практика Європейського суду з прав людини: рішення, коментарі*. 1999. № 1. С. 358–365.

11. Савченко К. Ю. Юридична практика в умовах реформування судової системи в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 1. С. 36–38.

12. Савчин М. Вплив Європейського суду з прав людини на стан додержання прав і основоположних свобод людини в Україні. *Юридична газета*. 2006. № 23(83). 21 грудня. URL : <http://www.yur-gazeta.com/article/800>.

13. Слотвінська Н. Д. Судова практика як джерело права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2017. 18 с.

14. Соловійов О. В. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду в Україні (загальнотеоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2011. 16 с.

15. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. 2-е вид., випр., доп. Київ : Реферат, 2007. 848 с.

Тема 54. Законність і правопорядок

Вступ.

1. Співвідношення права та закону.
2. Законність: поняття, принципи та гарантії.
3. Правопорядок: поняття та види.

Висновок.

Література

1. Алаїс С. І. Сучасне праворозуміння як наукова основа дослідження законності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* 2001. Вип. 13. С. 38–47.
2. Бородін Ю. Ю. Поняття, ознаки та властивості правопорядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2012. № 2(1). С. 211–221.
3. Горбунова Л. Історія дослідження ідеї та поняття законності. *Право України.* 2004. № 2. С. 3–9.
4. Долженков О. Ф. Законність як чинник розвитку правової держави. *Науковий вісник Львівського інституту внутрішніх справ.* 2002. №3. С. 71–74.
5. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження. Київ : Видавництво «Юстініан», 2004. 216 с.
6. Кирилюк Т. Ю. Правопорядок у суспільстві як результат правомірної поведінки. *Часопис Київського університету права.* 2009. № 1. С. 39–44.
7. Коломійцев П. Конституційна законність як метод та мета здійснення державної влади. *Підприємництво, господарство і право.* 2020. № 6. С. 168–172.
8. Кондрат С. С. Правомірна поведінка та правопорядок: взаємозв'язок та взаємозумовленість. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки.* 2006. Вип. 31. С. 35–38.
9. Корнієнко В. В. Основні підходи до розуміння співвідношення права і закону. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* 2011. Вип. 165. Ч. 2. С. 33–37.
10. Крижанівський А. Ф. Громадянське суспільство і правопорядок. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.* 2000. № 2. С. 36–42.
11. Крижанівський А. Ф. Правопорядок у суспільно-правничих контекстах: спроба системного бачення. Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 1–2 червня 2007 р.): у 2 т. Луцьк: Вежа, 2007. Т. 1. –С. 61–66.
12. Крижановський А.Ф. Аксіологія правопорядку. *Актуальні проблеми теорії держави і права: збірник наукових праць.* 2008. Вип. 40 С. 101-106.
13. Крижановський А.Ф. Сучасний правопорядок: контури теорії. *Актуальні проблеми теорії держави і права: збірник наукових праць.* 2009. Вип. 49. С. 251-258.
14. Крижановський А.Ф. Сучасний правовий порядок: контури теорії. *Актуальні проблеми теорії держави і права: збірник наукових праць.* 2011. Вип. 57. С. 33-41.
15. Лемак В., Семерак О. Право та закон: співвідношення в теоретичному і практичному сенсах. *Філософія права і загальна теорія права.* 2012. № 1. С. 60–67.
16. Лоскутова М. Основні критерії визначення законності відповідно до практики Європейського суду з прав людини. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 8. С. 178–181.
17. Мелех Л. В. Принципи і вимоги законності у правозастосовній

діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2008. № 2. С. 1–12.

18. Мінченко О. В. Особливості сучасної інтерпретації категорії «законність». *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 56. С. 48–52.

19. Наумовець А. А. Право та закон: аспекти співвідношення. *Збірник матеріалів X-их наукових читань, присвячених пам'яті академіка В.В. Копейчикова*. 2020. С. 138–141.

20. Пархоменко Н. М. Конституційна законність як мета, вимога та правовий режим: теоретичні аспекти. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 38–41.

21. Селіванов В. М. Право і закон (філософський погляд на співвідношення права і закону). *Проблеми філософії права*. 2005. Т. III. С. 51–62.

22. Чугуніков І. І. Проблема співвідношення права і закону та тенденції розвитку вітчизняного законодавства. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.). У 2 т. / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 2. С. 217–221.

23. Шульга А. М. Концепція розрізнення права і закону, її світоглядна цінність, прикладне значення. *Форум права*. 2011. № 4. С. 852–855.

Тема 55. Юридичні колізії і прогалини в законодавстві

Вступ.

1. Поняття та види юридичних колізій.

2. Прогалини в законодавстві: поняття та види.

3. Способи подолання та усунення юридичних колізій і прогалин в законодавстві.

Висновок.

Література

1. Безуса Ю. Сучасний науковий дискурс щодо природи правових колізій. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 240–244.

2. Бобровник С. Природа юридичних колізій. *Часопис Київського університету права*. 2003. № 4. С. 4–9.

3. Волошенюк О. В. Сутність і обсяг поняття «юридичні колізії». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 35. С. 15–20.

4. Іванченко О. Подолання правових колізій – пріоритетне завдання сучасної юридичної науки. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 11–16.

5. Капцова Т. Прогалина в праві як передумова застосування юридичної аналогії. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 90–98.

6. Колотова О. В. Відмежування прогалин у праві від суміжних правових явищ. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 55–59.

7. Колотова О. Прогалини у праві та шляхи їх подолання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 19 с.
8. Лилак Д. Д. Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 Київ, 2004. 175 с.
9. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2008. 20 с.
10. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посібник ; за заг. ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
11. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Право, 2015. 176 с.
12. Москалюк О. В. Механізм подолання змістовних і темпоральних колізій норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2011. 19 с.
13. Погребняк С. Про колізії в законодавстві. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2003. № 1. С. 26–33.
14. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 1(72). С. 44–56.
15. Розгон О. В. Сутність механізму вирішення колізій норм права. *Eurasian Academic Research Journal*. 2016. № 1. С. 53–62.
16. Сердюк І. А. Поняття, що відображають повну або часткову відсутність правових норм чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 1. С. 40–44.
17. Тарануха В. Прогалини в праві: поняття, сутність, способи їх усунення та подолання. *Юридична Україна*. 2009. № 2. С. 15–19.
18. Чепульченко Т. О., Невечера С. А. Прогалини у праві та способи їх подолання в українському законодавстві. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2020. № 1(67). Т. 1. С. 34–40.
19. Шевченко Т. В. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання. *Право і суспільство*. 2013. № 1. С. 23–26.
20. Шевченко Т. В. Юридична колізія: теоретико-правовий аспект. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 13–18.

Тема 56. Тлумачення норм права: поняття та його процес

Вступ.

1. Поняття тлумачення норм права: плюралізм підходів до розуміння.
 2. Правороз'яснювальний процес та його стадії.
 3. Практика тлумачення норм права: національний і зарубіжний досвід.
- Висновок.

Література

1. Алексеєнко І. Г. Загальнотеоретичні аспекти тлумачення Конституції та законів органами конституційної юстиції. *Вісник Запорізького інституту внутрішніх справ*. 2000. № 4. С. 36–44.
2. Білоус О. Тлумачення норм права: поняття та сутність. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2020. Iunie. С. 46–53.
3. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.
4. Гончаров В. В. Динамічне тлумачення юридичних норм. *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрНУ* / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Сер. І. Дослідження та реферати. Вип. 27. Львів : СПОЛОМ, 2013. 252 с.
5. Гончаров В. В. Офіційне тлумачення юридичних норм як засіб встановлення і трансформації їх змісту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2012. 228 с.
6. Горбатюк В. Л. Багатоаспектна процедура тлумачення правових норм. *Інформація і право*. 2016. № 1(16). С. 79–84.
7. Євграфова Є. Доктринальне тлумачення норм права (законів): природа і здійснення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2010. № 2. С. 40–51.
8. Заєць А. Г. Тлумачення норм права – спеціальний вид юридичної діяльності. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 28. С. 85–86.
9. Козюбра М. І. Юридичне тлумачення: проблеми методології. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2014. Т. 155. С. 3–8.
10. Лемак В., Бадида А. Тлумачення права: проблеми визначення поняття, складу, практичної потреби. *Публічне право*. 2019. № 4(36). С.133–143.
11. Лепіш Н. Я. Наукове розуміння тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 12–24.
12. Ляшенко Р. Д., Киришун Ю. С. Техніка тлумачення норм права: поняття, принципи, структура. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 3(38). С. 3–7.
13. Настасяк І. Ю. Тлумачення правових норм : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2009. 336 с.
14. Опотяк С. З. Основні принципи тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2010. Вип. 1. С. 19–24.
15. Опотяк С. З. Роль тлумачення правових норм в удосконаленні законодавства України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1(1). С. 46–52.
16. Прийма С. В. Принципи тлумачення норм права (до постановки

питання). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2010. Вип. 19. С. 116–126.

17. Саміло Г. О. Особливості тлумачення права в різних правових системах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Вип. 39. Т. 1. 2016. С. 15–18.

18. Саміло Г. О. Проблеми тлумачення правових норм : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 144 с.

19. Селіванов А. Теоретичні і практичні погляди на тлумачення Конституційним Судом України норм законодавства. *Право України*. 1999. № 10. С. 42–49.

20. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «тлумачення норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2(70). С. 40–52.

21. Сердюк Л. М. Повноваження Конституційного Суду України тлумачити закони: аргументи за і проти. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 85–90.

22. Тодика Ю. М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія. Харків : Факт, 2003. 328 с.

Тема 57. Види тлумачення норм права

Вступ.

1. Види тлумачення – з'ясування норм права за способами.

2. Види тлумачення – з'ясування норм права за обсягом.

3. Види тлумачення – роз'яснення норм права.

Висновок.

Література

1. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Казуальне тлумачення норм права: теоретичні та практичні аспекти розуміння. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 27. С. 207–215.

2. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.

3. Галуцько В. В. Професійно-правове тлумачення права. *Форум права*. 2011. № 2. С. 151–154.

4. Євграфова Є. Доктринальне тлумачення норм права (законів): природа і здійснення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2010. № 2. С. 40–51.

5. Кириченко О. М. Казуальне тлумачення норми права: аксіологічний аспект. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 195–198.

6. Костенко О. Наукове (доктринальне) тлумачення законів та його роль у здійсненні правосуддя. *Право України*. 2000. № 6. С. 36–44.

7. Мазур М. В., Тагієв С. Р., Беніцький А. С., Кострицький В. В. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України : навч. посібник. Луганськ : ЛДУВС, 2006. 600 с.

8. Малишев Б. В. Телеологічний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичні аспекти. *Адвокат*. 2011. № 10. С. 7–14.

9. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посібник. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

10. Михайлович Д. М. Офіційне тлумачення закону : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01. Харків, 2003. 19 с.

11. Палешник С. І. Способи тлумачення норм права Європейським судом з прав людини. *Проблеми законності*. Харків, 2015. Вип. 128. С. 237–245.

12. Палешник С. І. Судове тлумачення норм права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 23. Ч. I. Т. 1. С. 73–76.

13. Рабінович П., Савчук Н. Офіційне тлумачення законодавства: герменевтичний аспект. *Право України*. 2001. № 11. С. 22–25.

14. Тодика Ю. М. Способи тлумачення Конституції і законів Конституційним Судом. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2001. № 2(25). С. 51–59.

15. Федіна Н. В. Формування навичок та вмінь неофіційного тлумачення норм права у процесі правової освіти. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. № 3. С. 32–41.

16. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан»», 2016. 192 с.

17. Чулінда Л. І. Юридично-лінгвістичне тлумачення текстів нормативно-правових актів : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.01. Київ, 2003. 20 с.

ТЕМА 58. Акт тлумачення норм права як результат правоінтерпретаційної діяльності

Вступ.

1. Акт тлумачення норм права: поняття, його особливості та співвідношення з суміжними категоріями.

2. Види інтерпретаційно-правових актів.

3. Структура акта тлумачення норм права як юридичного документа.

Висновок.

Література

1. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.
2. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на правозастосовну діяльність в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 10–14.
3. Завгородній В. А. Правові акти Європейського Суду з прав людини: види, юридичні наслідки та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2016. № 40. С. 144–150.
4. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваїте, 2016. 392 с.
5. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.
6. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посібник ; за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
7. Матвеева Л. Правозастосовчі акти та акти тлумачення права // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 798–800.
8. Назаренко О. А. та ін. Правозастосування : навч. посібник ; за заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : НАВС ; ФОП Маслаков, 2020. 160 с.
9. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. та ін. Теорія держави і права : підруч. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.
10. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
11. Ротань В. Г., Самсін І. Л., Ярема А. Г. та ін. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / кер. авт. кол. В. Г. Ротань. Харків : Право, 2013. 752 с.
12. Сердюк І. А. Акт тлумачення норм права: поняття та особливості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 79–86.
13. Сердюк І. А. Класифікація поняття акт офіційного тлумачення норм права: аналіз існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. № 2. С. 503–514.
14. Сердюк І. А. Нормативно-правовий акт у співвідношенні з актом застосування та актом тлумачення норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 3. С. 152–159.
15. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.

справ ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

16. Тодика Ю. М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія. Харків : Факт, 2001. 328 с.

17. Христова Г. О. Інтерпретаційно-правовий акт // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право. 2016. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 197–198.

18. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право. 2009. 584 с.

Тема 59. Правомірна поведінка як різновид правової поведінки

Вступ.

1. Поняття та види правової поведінки.
2. Ознаки та визначення поняття «правомірна поведінка».
3. Види правомірної поведінки.

Висновок.

Література

1. Балинська О. Філософсько-правова варіативність у визначенні психології правомірної та протиправної поведінки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2005. № 4. С. 19–25.

2. Бащук С. Правомірна поведінка в структурі соціальної поведінки. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 12–15.

3. Білозьоров Є. Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи: теоретичні аспекти. *Право України*. 2006. № 1. С. 22–29.

4. Гончарук А. П. Механізм правової поведінки (загальнотеоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2016. 18 с.

5. Гумін О., Йосипів А. Маргінальна поведінка як вид правомірної поведінки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія юридична*. 2021. № 3(31). С. 260–269.

6. Козенко Ю. О. Правова поведінка особи: спроба інтегративного осмислення : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 88 с.

7. Кондрат С. С. Правомірна поведінка та правопорядок: взаємозв'язок та взаємозумовленість. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 35–39.

8. Кондрат С. Юридично значуща поведінка: основні концепції та підходи вивчення. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 30. С. 35–41.

9. Логвиненко М. Поняття та складники правової поведінки. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 283–286.

10. Переш І. Є., Бариська Я. О. Теоретичні характеристики правомірної поведінки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*.

Серія Право. 2019. Вип. 59. Т. 1. С. 66–69.

11. Полонка І. А. Правомірна поведінка: теоретичний аналіз основних складників. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 19–21.

12. Свириденко Г. В. Генезис уявлень про правомірну поведінку (просторово-темпоральні виміри). *Публічне право*. 2016. № 1. С. 335–344.

13. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка : теоретико-прикладні засади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 215 с.

14. Стрибко Т. Правова поведінка як складник правосвідомості: загальнотеоретичний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 257–261.

15. Тимошенко В. Правомірна поведінка особи як показник стабільності суспільства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 11. С. 12–20.

16. Штанько А. Правосвідомість та її роль у формуванні правової поведінки. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 43. С. 144–152.

17. Шульга А. М. Склад правомірної поведінки особистості, його особливості. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 59–64.

Тема 60. Правопорушення

Вступ.

1. Правопорушення: поняття та співвідношення з категорією зловживання правом.

2. Види правопорушень.

3. Склад правопорушення: поняття та характеристика його елементів.

Висновок.

Література

1. Белікова О. В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2013. № 3(41). С. 22–28.

2. Бойчук А. Ю. Поняття, причини і ознаки правопорушень: до онтології розуміння. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 1. С. 3–7.

3. Загальна теорія права : підруч. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.

4. Кельман М. С., Мурашин О. Г., Хома Н. М. Загальна теорія держави та права : підруч. Львів : «Новий Світ-2000», 2003. 584 с.

5. Комлик В. В. Склад правопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 223 с.

6. Копиленко О. Л. та ін. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції) : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 400 с.

7. Котюк В. О. Основи держави і права : навч. посіб. Київ : Атіка, 2001. 432 с.
8. Мацелюх І. А. Поняття «правопорушення» у вітчизняній та зарубіжній теоретико-правовій спадщині. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 4(18). С. 119–125.
9. Самбор М. А. Правопорушення та проступок: до питання співвідношення понять в умовах розвитку законодавства про адміністративні та кримінальні правопорушення. *Юридична наука*. 2013. № 8. С. 39–48.
10. Самофалов Л. П., Самофалов О. Л. Теоретичні аспекти знань про склад правопорушення та їх практичне значення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 56–60.
11. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. ; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
12. Цвік М. В. та ін. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. освіти. Харків: Право, 2002. 432 с.
13. Шевчук В. В. До питання про поняття і склад конституційних деліктів. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 1. С. 44–49.

Тема 61. Юридична відповідальність

Вступ.

1. Поняття «юридична відповідальність»: плюралізм підходів до розуміння.

2. Види юридичної відповідальності.

3. Мета та функції юридичної відповідальності.

4. Принципи юридичної відповідальності.

Висновок.

Література

1. Аземша І. Б. Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 54–57.
2. Битяк Ю. П., Барабаш Ю. Г., Баранова Л. М. та ін. Проблеми правової відповідальності : монографія ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків : Право, 2014. 348 с.
3. Білозьоров Є. В. Юридична відповідальність як передумова правомірної поведінки особи: теоретичні основи. *Право України*. 2006. № 1. С. 50–54.
4. Демиденко В. О. Теоретико-правове розуміння конституційно-правової відповідальності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2004. № 6. С. 354–362.
5. Зелена О. Актуальні проблеми визначення підстав юридичної відповідальності. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2002. № 3. С. 25–32.

6. Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3(25). С. 21–26.
7. Кучук А., Кульбач С. Конституційно-правова відповідальність: міф чи реальність. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 12. С. 106–108.
8. Левандовські К. М. Поняття субсидіарної відповідальності та її правова природа. *Вісник Одеського національного університету*. 2009. Вип. 1 : Правознавство. Т. 14. С. 36–41.
9. Лук'янець Д. Типологія юридичної відповідальності. *Юридична Україна*. 2004. № 3. С. 33–40.
10. Микитин В. І. Теоретичні аспекти цивільно-правової відповідальності та підстави її виникнення. URL. <https://www.sworld.com.ua/simpoz2/79.pdf>.
11. Мироненко В. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 24–30. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_6_3.
12. Оніщенко Н. М., Тарахонич Т. І., Пархоменко Н. М. та ін. Інститут юридичної відповідальності у демократичних правових системах : монографія ; за заг. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Юридична думка, 2009. 216 с.
13. Осауленко А. Юридична відповідальність як інститут матеріального права. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 81. С. 44–51.
14. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність». *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 45–50.
15. Стрельни О. Л. До питання щодо функцій юридичної відповідальності. *Вісник Луганської академії МВС*. 2002. № 4. С. 35–42.
16. Ткаченко Ю. Конституційно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнародної науково-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України»* (м. Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків, 2013. С. 304–307.
17. Хуторян Н. М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264 с.

Тема 62. Правосвідомість: поняття, види та функції

Вступ.

1. Поняття правосвідомості: плюралізм підходів до розуміння.
2. Види правосвідомості.
3. Функції правосвідомості.

Висновок.

Література

1. Барабаш О. Правосвідомість та її вплив на поведінку людини. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія юридична. 2017. № 861. С. 68–72.
2. Веркалець І. Д. Правосвідомість суб'єктів у процесі здійснення функцій права. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 1(30). С. 3–7.
3. Дмитрієнко Ю. М. Про природу правосвідомості та її девіацій: теоретичний дискурс другої половини ХХ – початку ХХІ ст. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія «Правознавство». 2002. Вип. 147. С. 13–22
4. Жидовцева О. А. Структура та функції професійної правосвідомості. *Форум права*. 2012. № 1. С. 307–312.
5. Забзалюк Д. Право та правова свідомість: взаємодія, взаємозалежність та взаємовплив. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія юридична. 2020. № 1. Т. 7. С. 23–29.
6. Калиновський, Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність. Харків : Право, 2008. 288 с.
7. Клімов Г. П. Структурно-функціональний підхід до аналізу правосвідомості. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2012. № 3(13). С. 20–26.
8. Клімова Г. П. Правосвідомість: до теорії питання. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2012. № 2. С. 35–41.
9. Кучук А. М. Правосвідомість в. відчуття справедливості (загальнотеоретичний дискурс). *Eurasian Academic Research Journal*. 2017. № 12(18). С. 8–13.
10. Макушев П. В. Професійна правосвідомість і правова культура дільничного інспектора міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2004. 18 с.
11. Омельчук І. А. Правосвідомість як юридична категорія. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 4. С. 33–39.
12. Тімуш І. Правова реальність і правосвідомість: інтегральне розуміння змісту та взаємозв'язку. *Право України*. 2010. № 7. С. 94–100.
13. Тодика Ю. М. Конституційні засади формування правової культури : монографія. Харків : Райдер, 2001. 160 с.
14. Цимбалюк М. М. Онтологічні основи теорії правосвідомості : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2009. 34 с.
15. Цимбалюк М. М. Правосвідомість як філософсько-правова категорія: проблеми логічно коректного визначення. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України*. 2006. № 4. С. 15–19.
16. Цимбалюк М. М. Формування правосвідомості громадян у процесі розбудови громадянського суспільства. Острог, 2005. 261 с.
17. Черкас М. Є. Правосвідомість та її функції в механізмі правового

регулювання : монографія. Харків : Право, 2014. 156 с.

18. Шаравара І. І. Правосвідомість як юридична категорія та її основні структурні елементи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 33(1). С. 56–59.

19. Штанько А. О. Правосвідомість та її роль у формуванні правової поведінки. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2009. Вип. 43. С. 144–152.

Тема 63. Правове виховання: поняття та система

Вступ.

1. Поняття правового виховання.

2. Система правового виховання: поняття та характеристика його елементів.

3. Роль правоохоронних органів у системі правового виховання.

Висновок.

Література

1. Ганзенко О. О. Формування правової культури особи в умовах розбудови правової держави Україна : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Запоріжжя, 2002. 198 с.

2. Гетьман А. П., Герасіна Л. М., Данильян О. Г. та ін. Правове виховання в сучасній Україні : монографія ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2010. 368 с.

3. Глущенко В. К. Правове виховання як фактор формування правосвідомості та правової культури. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : «Економіка і право»*. 2010. Вип. 9. С. 87–92.

4. Данильян О. Г., Овдієнко Я. О. Деякі напрями оптимізації правового виховання в сучасній Україні. *Наукові записки Харківського ун-ту Повітряних сил (Соціальна психологія, філософія)*. 2009. Вип. 2(33). С. 3–11.

5. Дзундза А. І., Моїсеєнко О. І., Моїсеєнко І. І. Структура правового виховання як складної соціальної системи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2013. Вип. 1. С. 70–75.

6. Зарицький О. Л. Правове виховання як домінант формування правової культури. *Європейські перспективи*. 2011. № 2. С. 98–102.

7. Кутиркін А. А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. *Право України*. 2008. № 3. С. 122–125.

8. Легуша С. М. Сутність, функції і механізм правового виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 17 с.

9. Маглій О. О. Деякі теоретико-історичні аспекти правового виховання. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2004. № 1(14). С. 129–134.

10. Максимов С. І. Правове виховання як чинник формування національної правової культури. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2012. № 3(13). С. 117–119.

11. Наливайко Т. В. Роль правового виховання в становленні громадянського суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 28. Т. 1. С. 31–33.

12. Нестеренко О. М. Правове виховання у сучасному суспільстві: теоретико-компаративістське дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2019. 21 с.

13. Оніщенко Н., Сунегін С. Правове виховання та обізнаність з правом як умови сучасної соціалізації. *InterConf*. 2020. Вип. 30. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/4768>.

14. Орлова О. О. Методологічний аналіз інтерпретації поняття «правове виховання». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 2. С. 12–17.

15. Орлова О. О. Механізм правового виховання. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2005. № 4. С. 57–65.

16. Саєнко М. І. Реалізація правоохоронної функції держави органами внутрішніх справ в системі захисту прав і свобод людини. *Правові та організаційні засади забезпечення державою правоохоронної функції : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 30–31 жовт. 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 198–205.

17. Тихонович Л. А. Правове виховання громадян як форма взаємодії норм моралі. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету*. 2011. С. 35–40.

18. Требін М. П. Феномен правового виховання у західному освітньо-виховному просторі. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 2(21). С. 66–86.

19. Федосєєва С. В. Поняття, ознаки та структура механізму правового виховання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 11. Т. 1. С. 62–64.

20. Фіцула М. М. Правове виховання учнів : метод. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 148 с.

Тема 64. Деформація правосвідомості та способи її подолання

Вступ.

1. Поняття деформація правосвідомості.
2. Види деформації правосвідомості.
3. Способи подолання деформації правосвідомості.

Висновок.

Література

1. Бурдоносова М. А. Правовий ідеалізм як форма деформації правової свідомості. *Dictum factum*. 2020. № 3. С. 69–74.
2. Бурдоносова М. А. Правовий нігілізм як форма деформації правової свідомості населення. *Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки*. 2020. Вип. 45. С. 54–60.
3. Головченко В., Черней В. Історичні витоки правового нігілізму. *Віче*. 2007. № 11. С. 5–12.
4. Дія права: інтегративний аспект : монографія / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2010. 360 с.
5. Дручек О. В. Особливості правового нігілізму в Україні в період суспільної трансформації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2011. 223 с.
6. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність : монографія. Харків : Право, 2008. 288 с.
7. Козирєв М. П. Чинники та форми деформації правосвідомості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2016. № 2. С. 197–206.
8. Куренда Л. Д. Сучасні причини деформації професійної правосвідомості юриста. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Вип. 3. Т. 1. С. 29–33.
9. Марусяк Т. С. Деформації правосвідомості: типологія та межі норми. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Вип. 4(20). С. 62–67.
10. Мухін В. В. Професійна правосвідомість: поняття, особливості, функції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2007. 18 с.
11. Пампура М. В. Основні напрямки подолання деформації правової свідомості в Україні. *Європейські перспективи*. 2017. № 1. С. 24–30.
12. Пінська О. С. Деформація правової свідомості та її класифікація. *Право і безпека*. 2011. № 1(38). С. 54–58.
13. Ткачук А. С. Деформації правосвідомості: їх сутність та наслідки. *Актуальні проблеми політики*. 2011. Вип. 43. С. 56–63.
14. Тодика Ю. М. Конституційні засади формування правової культури : монографія. Харків : Райдер, 2001. 160 с.
15. Требін М. П. Правосвідомість громадян України: стан та види деформації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2009. Вип. 23. С.59–62.
16. Тригубенко Г. Джерела правового нігілізму в сучасній Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 11. С. 44–50.
17. Черкас М. Є. Деформації правосвідомості як чинники протиправної поведінки особи. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 23. С. 58–66.
18. Черкас М. Є. Радикалізм як форма деформації правосвідомості.

Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 27. С. 117–127.

19. Швачка В. Ю. Правовий нігілізм у контексті правової соціалізації особистості. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. № 24. С. 25–30.

20. Шевченко М. Є. Правові питання деформації правосвідомості: історико-правовий аналіз. *Право та інноваційне суспільство*. 2017. № 2. С. 53–58.

Тема 65. Правова система: поняття та види

Вступ.

1. Поняття правової системи та її співвідношення з суміжними категоріями (правова реальність, система права, система законодавства).

2. Структура правової системи: плюралізм наукових підходів.

3. Види правових систем світу.

Висновок.

Література

1. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навч. посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

2. Дячишин Я. Основні риси сучасної правової системи України: теоретичні аспекти. *Інформація і право*. 2013. № 1(7). С. 163–169.

3. Зайчук О., Оніщенко Н. Правові системи сучасності та тенденції їх розвитку. *Право України*. 2002. № 11. С. 25–33.

4. Зайчук О., Оніщенко Н. Середовище права та формування правових систем сучасності. *Право України*. 2003. № 12. С. 37–45.

5. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико–правова система України : підруч. ; за заг. ред. В. М. Кириченка. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 370 с.

6. Короткий Т. Р. Співвідношення понять «правова система» та «система права» щодо міжнародного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 36. С. 479–487.

7. Кучук А. М. «Правова система» і «Legal system» у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право*. 2018. № 1 (3). С. 9–17.

8. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика : навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.

9. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень: характеристика за теорією систем. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2(81). С. 27–35.

10. Малишев Б. В. Правова система (телеологічний вимір). Київ : ВД «Дакор», 2012. 364 с.

11. Мірошниченко М. Методологічні передумови класифікації правової системи України. *Право України*. 2003. № 11. С. 37–45.

12. Мурашин О. Проблема ідентичності національних правових систем

в умовах глобалізації: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2(73). С. 44–51.

13. Оніщенко Н. М. *Правова система: проблеми теорії* : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.

14. Оніщенко Н. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : автореф. дис. ... д-ра юрид. Наук : 12.00.01. Київ, 2002. 41 с.

15. Оніщенко Н. М., Пархоменко Н. М. Соціальний вимір правової системи: реалії та перспективи : монографія / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юридична думка, 2011. 176 с.

16. Рабінович П. Соціально-природна правова система суспільства (спроба загальнотеоретичної характеристики). *Право України*. 2012. № 1. С. 64–76;

17. Риженко Ю. М. Система права та правова система: особливості взаємозв'язку та взаємовпливу. *Держава і право*. 2009. Вип. 45. С. 113–119.

18. Скакун О. Ф. *Правова система України на правовій карті світу*. Харків : Еспада, 2004. 96 с.

19. Удовика Л. Г. Формування теорії правової системи у юридичній науці (Частина 1). *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 12–20.

20. Удовика Л. Г. Формування теорії правової системи у юридичній науці (Частина 2). *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 26–33.

21. Харитонов О. І. Харитонов Є. О. *Порівняльне право Європи. Основи порівняльного правознавства: Європейські традиції*. 2-е вид., доп. Харків : «Одісей», 2006. 258 с.

22. Шевчук О. М. До питання про поняття правової системи. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2001. № 3. С. 12–21.

23. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Зайчук О. В. та ін. *Правові системи сучасності : навч. посібник для магіст. права / відп. ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ : Юридична думка, 2012. 492 с.

Тема 66. Романо–германська правова сім'я

Вступ.

1. Поняття та етапи становлення романо-германської правової сім'ї.

2. Особливості романо-германської правової сім'ї.

3. Форми (джерела) права у державах романо-германської правової сім'ї.

Висновок.

Література

1. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. *Основні правові системи світу : навч. посібник*. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

2. Дуда С. М. Джерела права в романо-германській правовій сім'ї (типологічні особливості). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С.75–77.

3. Задорожний Ю. А. Витоки формування норми права як базового елемента системи права романо-германської правової сім'ї. *Юридичний вісник*. 2008. № 4(9). С. 63–64.

4. Задорожний Ю. А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 19 с.

5. Колодяжна В. В. Історія формування та сучасний стан романо-германської правової сім'ї. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 46–53.

6. Корчевна Л. Українське право і романо-германська традиція. *Право України*. 2004. № 5. С. 19–24.

7. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика : навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.

8. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу. Львів : юрид. фак-т Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2003. 273 с.

9. Малишев Б. В. Правова система (телеологічний вимір). Київ : ВД «Дакор», 2012. 364 с.

10. Мінченко О. В. Особливості здійснення юридичної діяльності в умовах романо-германської правової сім'ї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2009. 20 с.

11. Оленчук І. В. Типологічні особливості романо-германського права. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С. 77–79.

12. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.

13. Риженко Ю. М. Система права у структурі романо-германської правової сім'ї. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 79–85.

14. Ситар І. М., Чорнобай О. Л. Романо-германська правова сім'я: гносеологічні та теоретичні аспекти : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2009. 168 с.

15. Тарахонич Т. І. Історичні етапи виникнення, становлення та розвитку романо-германської сім'ї. Порівняльне правознавство (правові системи світу) : монографія ; за ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Київ, 2008. 240 с.

16. Тюріна О. В. Сучасні національні правові системи : навч. посіб. / О. В. Тюріна. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 200 с.

17. Цветкова Ю. До питання про поділ романо-германської правової сім'ї на підсім'ї. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 86. С. 60–63.

18. Шаганенко В. П. Особливості системи права у романо-германській правовій сім'ї. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2013. Вип. 6–1(1). С. 88–91.

19. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Зайчук О. В. та ін. Правові системи сучасності : навч. посібник для магіст. права / відп. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Юридична думка, 2012. 492 с.

Тема 67. Англо-американська правова сім'я

Вступ.

1. Поняття та етапи становлення англо-американської правової сім'ї.
2. Особливості англо-американської правової сім'ї.
3. Правова система США.

Висновок.

Література

1. Берхнем В. Вступ до права та правової системи США. Київ : Україна, 1999. 366 с.
2. Власюк О. С. Сучасні риси англо-американської правової сім'ї. *Інноваційний ресурс соціально-економічного прогресу України : зб. доповідей 83-ї наук. конф. студентів КНЕУ* (м. Київ, 25–27 квіт. 2016 р.). Київ, 2016. С. 96–98.
20. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навч. посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політико-правові системи світу : навч. посібник. Київ : Знання, 2006. 668 с.
4. Зінченко В. В. Англо-американська модель права та конституціоналізму як інтегративна традиція і вагоме джерело нормативних цінностей сучасної міжнародної правової системи і демократії. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 3. С. 89–101.
5. Корнелюк Ю., Кратко Т. Особливості становлення та розвитку англо-американської правової системи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія юридична*. 2020. № 4(28). С. 69–76.
6. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика: навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.
7. Лісна І. С., Флоря А. Р. Судовий прецедент у правовій системі США. *Право та державне управління*. 2017. № 4(29). Т. 1. С. 33–37.
8. Малишев Б. В. Правова система (телеологічний вимір). Київ : ВД «Дакор», 2012. 364 с.
9. Маркарян М. В. Англо-американська правова сім'я: поняття та основні ознаки. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права»*. 2020. С. 64–66.
10. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.
11. Полянський Є. Першоджерела англо-американської юриспруденції: від права Стародавнього Риму до формування загального права. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 239–244.
12. Порівняльне правознавство : підруч. ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2012. 272 с.
13. Семеніхін І. В. Вторинні джерела англо-американського права. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_51.

14. Ситар І. М. Загальнотеоретична характеристика англо-американської правової сім'ї та право Британської Співдружності (British Commonwealth) : навч. посібник. Львів : Західно-український консалтинг центр, 2012. 260 с.

Тема 68. Сім'я мусульманського права

Вступ.

1. Поняття та становлення сім'ї мусульманського права.
2. Джерела мусульманського права.
3. Особливості структури мусульманського права.

Висновок.

Література

1. Войтович Х. М. Поняття «шаріат» та «фікх» та їх співвідношення у мусульманському праві. *Науковий вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 43–47.

2. Вольвак О. Теоретичні аспекти ефективності правового регулювання в мусульманському праві. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 6. С. 7–13.

3. Галюк С. В. Порівняльно-правова характеристика джерел сучасного мусульманського права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2009. 16 с.

21. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навч. посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

4. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика: навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.

5. Латигіна Н. А. Іслам: шлях крізь століття : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2016. 360 с.

6. Легка О. В. Специфіка сім'ї мусульманського права. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 47. С. 207–213.

7. Лубська М. В. Зародження мусульманського права: ранні релігійно-правові школи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Філософія. Політологія*. 2005. Вип. 73–75. С. 152–154.

8. Лубська М. В. Коран як головне джерело мусульманського права. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2006. № 2. С. 170–177.

9. Лук'янов Д. В. Ісламське право: ознаки та тенденції розвитку. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–2. С. 40–43.

10. Лук'янов Д. В. Релігійні правові системи в сучасному світі : монографія. Харків : Право, 2015. 352 с.

11. Львова О. Л. Мусульманська правова система. *Порівняльне правознавство (правові системи світу)* ; за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Парламентське вид-во, 2008. С. 243–309.

12. Піх Ю. А. Теоретико-правові аспекти розвитку правової системи

мусульманських держав у контексті секуляризаційних процесів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : «Юридичні науки». 2017. № 4. С. 70–74.

13. Рашидов С. Ф. Джерела мусульманського права. *Вісник Львівського національного університету*. 2011. № 2. С. 204–206.

14. Хаустова М. Г., Юхименко Д. С. Ісламська правова сім'я як одна з провідних правових сімей світу. Головні терміни мусульманського права – «шаріат» та «фікх». *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 76–79.

15. Юсеф Н. Особливості правової культури країн Близького Сходу. *Політичний менеджмент*. 2009. № 1. С. 147–151.

Тема 69. Сім'я звичаєвого права

Вступ.

1. Поняття та особливості сім'ї звичаєвого права.

2. Звичаєве право Африки.

3. Звичаєве право Далекого Сходу.

Висновок.

Література

1. Бедрій М. М. Звичаєве право як об'єкт історико-правових досліджень. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 30–33.

2. Васянович О. А. Правовий звичай як форма права в сучасних правових системах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.

3. Гапотій В. Д., Жильцов О. Л., Воржевітіна Г. І. Основні правові системи світу : навч. посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.

4. Завгородня Ю. С. Сім'я звичаєвого права: загальна характеристика. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 14–18.

5. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Юридична компаративістика: навч.-метод. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.

6. Лісова К. С. Звичаєве право : курс лекцій. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 94 с.

7. Малишев Б. В. Правова система (телеологічний вимір). Київ : ВД «Дакор», 2012. 364 с.

8. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.

9. Саміло Г. О. Особливості правових систем сучасних африканських держав. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 21–23.

10. Толкачова Н. Є. Звичаєве право : навч. посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. 234 с.

11. Толкачова Н. Звичаєве право України: особливості розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія : *Юридичні науки*. 2010. № 85. С. 105–113.

12. Хаустова М. Проблеми класифікації правових систем. *Вісник*

Національної академії правових наук України. 2014. № 2(77). С. 53–65.

13. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Зайчук О. В. та ін. *Правові системи сучасності : навч. посібник для магіст. права / відп. ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ : Юридична думка, 2012. 492 с.

ТЕМА 70. Теоретико-правові аспекти євроінтеграційних процесів

Вступ.

1. Інтеграційні процеси в сучасному світі.

2. Правові аспекти євроінтеграції.

3. Україна в євроінтеграційних процесах.

Висновок.

Література

1. Андросова Т. В., Янчев А. В., Козуб В. О. *Європейська інтеграція : навч.-метод. посібник*. Харків : ХДУХТ, 2012. 202 с.

2. Буряк П. Ю., Гупало О. Г. *Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. посібник*. 2-е вид., доп. Київ : «ХАЙ-ТЕК ПРЕС», 2008. 352 с.

3. *Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції : матеріали доповідей, виступів і повідомлень учасників VI-го Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 10 грудня 2020 р.)*. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2020. 184 с.

4. Дорогіх О. М. *Правові засади європейської інтеграції України. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві : зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практ. конф. (Велико-Тирново, Болгарія, 20 берез. 2020 р.)*. Велико-Тирново : Вид-во «ACCESS PRESS», 2020. С. 54–63.

5. *Європейський Союз: політика, економіка, право : навч. посібник ; за ред. Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича*. Львів, 2005. 532 с.

6. Єрмолаєв А. В., Парахонський Б. О., Яворська Г. М., Резнікова О. О. та ін. *Європейський проект та Україна : монографія*. Київ : НІСД, 2012. 192 с.

7. Клименко І. В. *Ризики європейського інтеграційного проекту: виклики та можливості для України*. Київ : НІСД, 2012. 88 с.

8. Мозоль Н. *Правове забезпечення євроінтеграційних процесів України. Підприємництво. Господарство. Право*. 2019. №9. С. 170–174.

9. *Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко*. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.

10. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи : матеріали учасників заочної наук.-практ. конф. (м. Львів, 31 жовт. 2017 р.)*. Львів : ННППІ НУ «Львівська Політехніка», 2017. 157 с.

11. Сидорук Т., Павлюк В., Малькін В. *Європейська інтеграція України : навч. посібник*. Львів : ПАІС, 2011. 290 с.

9. Додатки

ДОДАТОК 1

Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАФЕДРА _____

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва навчальної дисципліни)

НА ТЕМУ: «НАЗВА ТЕМИ»

Виконав:

здобувач вищої освіти

групи _____,

_____ курсу, факультету _____

Прізвище, ім'я, по батькові

Науковий керівник:

посада, вчене звання, науковий ступінь

спеціальне звання,

Прізвище, ім'я, по батькові

ДНІПРО-20__

ПРИКЛАД
оформлення бібліографічного опису у списку використаної
літератури ЗА ДСТУ 2015 року

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917–1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919–1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.</p> <p>Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</p> <p>Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.</p> <p>Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</p> <p>Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посібник. 2-е вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</p> <p>Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посібник. Київ : Талком, 2016. 340 с.</p>
Два автори	<p>Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</p> <p>Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.</p> <p>Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посібник. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.</p> <p>Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.</p> <p>Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</p> <p>Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посібник. 2-е вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p>
Три автори	<p>Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посібник. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>Кузнєцов М. А., Фоменко К. І., Кузнєцов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>Операційне числення : навч. посібник / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>Основи охорони праці : підруч. / О. І. Запорожець та ін. 2-е вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія ; за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посібник ; за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посібник ; за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991–2016) : ювіл. вип. ; під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>Криміналістика : конспект лекцій ; за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія ; за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>Міжнародні економічні відносини : навч. посібник ; за ред. : С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України ; за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку ; за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія ; за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. ; за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5–6 жовт. 2017 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. праць / редкол. : П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Енциклопедія Сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення ; заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	<p>Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178–179). С. 10–22.</p> <p>Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393–VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48–49. Ст. 536.</p> <p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556–VII. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.</p> <p>Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p>
Архівні документи	<p>Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>
Патенти	<p>Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</p> <p>Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</p>
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
Стандарти	<p>ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010–02–18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</p> <p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005–04–01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p> <p>ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582–97; чинний від 2013–08–22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; уклад. : Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд. : М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад. : О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін. ; наук. ред. Т. В. Марусик ; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992–2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856–2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ	<p>Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність // Адміністративне право України : підруч. ; за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні // Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЙ (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932–1933 років: втрати української нації: матеріали Міжнародної науково-практ. конф.</i> (м. Київ, 4 жовт. 2016 р.) Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф.</i> (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі: зб. тез доп. Міжнародної науково-практ. конф.</i> (м. Запоріжжя, 3–4 берез. 2016 р.) Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук: матеріали III регіон. наук.-практ. конф.</i> (м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р.) Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ	<p>Кучеренко І. М. Право державної власності // Великий енциклопедичний юридичний словник ; ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Пирожкова Ю. В. Благодійна організація // Адміністративне право України : словник термінів ; за ред. : Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>Сірий М. І. Судова влада // Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВАНОГО	<p>Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.</i> Запоріжжя,</p>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
ВИДАННЯ	<p>2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ, ГАЗЕТИ)	<p>Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20–26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H–SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19. No. 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL : http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. 2015. № 3. С. 20–27. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2015_3_5.</p> <p>Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12. № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

ДЕКЛАРАЦІЯ
про дотримання академічної доброчесності здобувачем вищої освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Я, _____,
 здобувач (здобувачка) вищої освіти, усвідомлюю, що академічна доброчесність – це дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти України та фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй діяльності буду дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ЗОБОВ'ЯЗУЮСЬ:

- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- самостійно виконувати навчальні завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної, наукової діяльності;
- брати участь у всіх заходах із забезпечення рівня обізнаності здобувачів вищої освіти з питань академічної доброчесності;
- перешкоджати проявам академічної недоброчесності з боку осіб, що є учасниками освітнього процесу, з якими здійснюється комунікація та/або співпраця під час освітнього процесу;
- повідомляти уповноважених осіб Університету про випадки порушення норм академічної доброчесності.

ЗАСВІДЧУЮ: свою обізнаність з вимогами Університету щодо дотримання академічної доброчесності, видами її порушень, заходами Університету щодо її упередження та рівнем особистої відповідальності.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства повинен буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути відповідні заходи за порушення академічної доброчесності.

 (Дата)

 (Підпис)

 (П.І.Б.)

ДОДАТОК 4

Зразок заяви здобувача вищої освіти

Завідувачу кафедри _____
здобувача вищої освіти _____ курсу
спеціальності _____

(прізвище, ініціали)

ЗАЯВА

здобувача вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ про дотримання принципів академічної доброчесності при написанні курсової роботи

З правилами чинного Положення про академічну доброчесність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та Методичними рекомендаціями щодо механізму перевірки курсових робіт здобувачів вищої освіти ознайомлений(на).

Розумію, що виявлення плагіату у курсовій роботі є підставою для відмови в допуску роботи до захисту та застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності.

Заявляю, що моя курсова робота, виконана самостійно і в ній не міститься елементів плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних інформаційних та літературних джерел мають відповідні посилання.

Про використання Системи виявлення текстових збігів / ідентичності / схожості в курсових роботах здобувачі вищої освіти з використанням комп'ютерної системи Unichesk.com сповіщений(на) та надаю свою згоду на перевірку курсової роботи на академічний плагіат.

Курсова робота для перевірки з використанням комп'ютерної системи Unichesk.com надається в електронному варіанті.

Електронна версія моєї курсової роботи збігається (ідентична) з друкованим варіантом.

(Дата)

(Підпис)

Навчальне видання

**Боняк Валентина Олексіївна
Завгородній Віталій Анатолійович
Сердюк Ігор Анатолійович**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**

із навчальної дисципліни «Теорія держави і права»

для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 – «Право»,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні
вищої освіти

*Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга*

Підп. до друку 24.02.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий.
Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 6,96. Обл.-вид. арк. 7,50. Тираж – 5 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018